

Harjumaa koolivõrgu analüüs ja lähtekohad selle arendamiseks

Tiina Annus

Priit Laanoja

Kristel Vaher

2009

Sisukord

Saateks	3
Sissejuhatus.....	6
Harju maakond	7
1.1. Harjumaa potentsiaal – sünnid ja õpilaste arvu muutus.	7
1.2. Õpiränne	9
1.3. Õpiränne gümnaasiumiastmes.....	12
1.4. Tallinna linn kui tõmbekeskus	14
1.5. Mis oleks, kui õpilased jääksid elukohajärgsesse kooli	19
1.6. Põhihariduse omandamise järgsed valikud	23
1.7. Õpetajate koormus	31
1.8. Õpetajate ja õpetaja ametikohtade arvud Harjumaa üldhariduskoolides	33
2. Harjumaa koolivõrgu prognoos.....	37
3. Koolivõrgu optimeerimise hindamine.....	45
4. Tegevuste järjekord koolivõrgu optimeerimise kavandamisel.....	47
Lisa 1 Gümnaasiumiikka jõudvate noorte arvu muutus maakonniti 2008-2023.....	51

Saateks

Lähiaastatel väheneb oluliselt kogu Eestis gümnaasiumiõpilaste arv: võrreldes käesoleva õppeaastaga lõpetab 2011. aastal põhikooli ja jõuab gümnaasiumiikka 27 protsenti, 2014. aastal 35 protsenti ja 2017. aastal 34 protsenti vähem noori. Paratamatult peab vähenema ka koolide arv ning seisame valiku ees: kas iga omavalitsus toimetab otsuseid tehes oma äranägemise järgi või lepime üle riigi kokku kindlates põhimõtetes, mida koolivõrgu korrastamisel järgida.

Kui riik ei võtaks algatust ja selle protsessi suunamist enda peale, toimuks protsess spontaanselt ning võiks tekitada põhikooliõpilaste maalt linna liikumise laine. Eesti koolihariduse aluseks peab aga jääma tugev põhikool, mis on kõigile hästi kättesaadav.

Haridus- ja Teadusministeerium peab oma kohuseks töötada välja ühised põhimõtted ja kriteeriumid, mida omavalitsused saaksid koolivõrgu korrastamisel aluseks võtta, ning teisalt varustada kõik maakonnad võimalikult hea statistilise teabega, et kaalutud otsuseid teha. Oleme Viljandi maakonna palvel teinud maakonna kohta ülevaate, kus on üksikasjalikult näidatud õpilaste arvu muutused kooliastmete kaupa, nende liikumine (õpiränne) koolide ja tömbekeskuste vahel ning selle alusel prognoositud koolide ja õpetajate vajadus 4 erineva mudeli järgi, olenevalt sellest, millised koolitüübid peaksid jääma. Viljandi ülevaate eeskujul koostame samasugused ülevaated kõigi maakondade kohta ning kogu info saab valmides avalikuks Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel.

Järgnevas analüüsis ja ettepanekutes on arvestatud olemasolevaid koole Harjumaal, praegust rahvastiku tihedust, õpilaste rännet valdade ja koolide vahel ning õpilaste arvu prognoosi. **Arvutused on tehtud päevase õppe kohta, ilma hariduslike erivajadustega laste koolideta.**

Kõige määravam on üldine õppurite arvu vähenemise tendents. Üldhariduse täistsükkel kestab üldjuhul 9+3 aastat, mis omakorda võimaldab Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika andmestiku jagada erinevaid kooliastmeid iseloomustavatesse sünnikohortidesse ning neid omavahel võrrelda. Võrreldes sünnikohorte 1989-1995 (1.-6 klassi eeldatav õpilaskond 2002), 1995-2001 (1.-6 klassi eeldatav õpilaskond 2008) ja 2001-2007 (1.-6 klassi eeldatav õpilaskond 2014) selgub, et algklassides õppivate laste võimalik arv Harju maakonnas on viimase kuue aastaga õppeaastaks 2008/2009 vähenenud kolmandiku võrra (34%) ning ainsa Eesti maakonnana suudab järgmise kuue aasta jooksul 2002. aasta taseme enam-vähem taastada (+26%). Lisades siia Eesti teistest piirkondadest siseneva õpirände, võib eeldada algklasside õpilaste arvu taastumist 2002. aasta tasemel juba 2014. aastaks.

Kuigi maakonnana on Harju maakond teistest maakondadest oluliselt paremas situatsioonis, on maakonna omavalitsuste vahel tekkimas sama suured lõhed nagu teiste maakondade omavalitsuste vahel.

Sama, Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika põhjal on võimalik hinnata ka 3. kooliastme (ISCED II) ja gümnaasiumiastme (ISCED III) võimaliku sihtgrupi suurust ja muutust ajas. Harjumaa gümnaasiumivõrgu tuleviku seisukohalt peab arvestama tõsiasjaga, et võrreldes

2008/2009. õppeaastaga jõuab 2011. aastal gümnaasiumiikka 33 protsenti, 2014. aastal 41 protsenti ja 2017. aastal 35 protsenti vähem noori (vaata tabel Lisa 1).

Eestis kokku väheneb gümnaasiumiealiste kohorti kuuluvate õpilaste arv vastavatel aastatel 2008/2009. õppeaastaga võrreldes vastavalt 28, 37 ja 38 protsendi võrra (tabel lisas 1).

Nimetatud muutused ei hõlma klassikursuse kordajaid või välismaale siirdujaid (alates 2006. aastast on I klassi õppima asunute arv 4-5% väiksem kui sündistatistika ja Rahvastikuregistri andmete alusel prognoositud koolikohustuslikku ikka jõudvate õpilaste arv), samuti riigisisest ja omavalitsustevahelist rännet – see on üksnes sündistatistikal põhinev arvestus ja TEGELIK õpilaste arvu vähenemine võib olla mõnevõrra erinev rahvastikustatistika põhjal tehtavatest järeldustest.

Eestis on nii üldharidussüsteemi arengukava kaudu, rahastamispõhimõtete väljatöötamise alusena kui ka mitmetel foorumitel kokku lepitud järgmistes koolivõrgu põhimõtetes:

- 1) algklasside õpilastele peab kool olema võimalikult kodu lähedal,
- 2) Eesti koolisüsteem põhineb tugeval põhikoolil. Korralik põhiharidus peab olema kättesaadav kõigile, olenemata elukohast. Sellest ideest lähtuvalt peaks igas keskmise suurusega omavalitsuses olema vähemalt üks kaasaegse õpikeskkonnaga põhikool,
- 3) gümnaasiumiaste peab olema sellise õpilaste arvuga, mis tagab õpetamise kvaliteedi, kvalifitseeritud õpetajate olemasolu ja õpilaste valiku õppeainete süvendatud õppeks.

Toodud põhimõtted on aluseks ka kriteeriumidele, mida arvestatakse Harjumaa puhul õpilaste arvu ja klassikomplektide arvu määramisel eri kooliastmes ning alg- ja põhikoolide ja gümnaasiumide võrgu modelleerimisel.

Eri koolitüüpidega käsitatakse 3 või 6 klassiga algkooli (A3, A6); põhikooli (PK), ja gümnaasiumi (G3), kus on 10.-12. klassid. Eranditena, milles riigi tasandil kokku lepitakse, käsitatakse kooli, kus on 1.-12. klass (G12) või 7.-12. klass (PrG).

Esitatud variandid ja koolitüüpide arvud ei pea silmas konkreetseid koole konkreetsetes omavalitsustes, vaid tulenevad kriteeriumidest ning puudutavad maakonda tervikuna.

Kavandatavad ümberkorraldused eeldavad kohalike omavalitsuste koostööd ning ka ühist vastutust, et iga omavalitsuse kõigil noortel oleks võimalik omandada korralik põhiharidus ja soovi korral kvaliteetne III taseme haridus.

Asudes koolivõrku optimeerima, peavad aga kõigil kaasatud osapooltel (nii keskvõimul kui ka kohalikul võimul) olema põhjused samad. Ainult sellisel juhul on võimalik kogu süsteemi terviklikult vaadelda ja leida seatud eesmärgist ja põhjustest tulenev parim lahendus.

Koolivõrgu korrastamine puudutab ebamugavalt paljusid inimesi.

- Kõige esimesena mõjutab ümberkorraldus paljusid õpilasi ja nende vanemaid, kes peavad vajadusel muutma oma elukorraldust, et lapsed jõuaksid kooli ja harjuksid uue kollektiiviga.
- Teiseks avaldab koolivõrgu optimeerimine küllalt suurt mõju õpetajate töökohtade olemasolule ja nende töökohtade asukohale. Seepärast on tõenäoline, et ümberkorralduste kavandajad leiavad ägedaid muudatuste vastaseid, kes teevad kõik, et senine harjumuspärane olukord säiliks. Tõenäoliselt on need inimesed, kes mõistavad küll ümberkorralduste vajalikkust üldiselt, kuid ei soovi, et see puudutaks nende peret või seda kooli, kus õpivad nende lapsed või töötavad nad ise.

On oluline, et koolivõrgu korraldamise eesmärged ja tulemusi selgitataks väga konkreetset ja arusaadavalt erinevatele asjast huvitatud osapooltele (lapsevanemad, koolipere, kogukonna liikmed). Selgitusi peavad toetama hariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse paranemist, süsteemi tõhususe, ökonoomsuse ja turvalisuse paremaks muutumist kirjeldavad indikaatorid.

Kindlasti peab ümberkorralduste plaan sisaldama ümberkorralduste käigus tööd kaotavate õpetajate karjääriga seotud lahendusi. See plaan peab sisaldama kava vabanevatele õpetajatele vajaliku täiendusõppe korraldamiseks, täpse ülevaate vajaliku kvalifikatsioonita õpetajatest, kelle kvalifikatsiooni on võimalik vajadustega vastavusse viia enne muudatuste elluviimist ning valikukriteeriume uute õpetajate palkamiseks. Ainult nii on võimalik kavandada kõigi õpetajate edasist karjääri ning kiiresti leida vajaliku kvalifikatsiooniga uusi õpetajaid.

Õpilaste seisukohalt on olulised kõik küsimused, mis on seotud kooli jõudmise ajaga. Koolitranspordi paindlik organiseerimine peab tagama, et õpilased ei kulutaks asjatult aega transporti oodates.

Olukorras, kus laste arv väheneb, on koolivõrgu korraldamisel vaja enam koostööd naaberomavalitsuste vahel piisava suurusega kooli säilitamiseks ja õppe kvaliteedi tagamiseks. Koolivõrgu ümberkorraldamise algatajal peab olema ülevaade, keda ja kuidas kaasata koostöösse ümberkorralduste plaanimisel ning kuidas üheskoos kõigi huvitatud osapooltega vajadusi rahuldav koolikorraldus piirkonnas saavutada. Selle juures võib alati kavatsustest informeerida ka neid naabreid, keda plaanitavad muudatused otseselt ei puuduta. Koostöö ja informeerimise väga hea ja läbi mõeldud korraldamisega on võimalik soodsamalt lahendada neid lastevanemate probleeme, mis ümberkorraldused kaasa toovad. Lahendusi ei tule aga leida ainult inimestele, vaid ka vabanevate ruumide ja hoonete edasise kasutuse plaan peab olema varakult koostatud. Sellise plaani koostamisel on tõenäoliselt kogukonna abi ideede genereerimisel vabanevatele ruumidele parima kasutuse leidmiseks hädavajalik.

Kokkuvõttes on kõige olulisemad ikkagi need tegevused, mille tulemusena jagatakse informatsiooni toimuva kohta ja kaasatakse ümberkorralduste kavandamisse kohaliku omavalitsuse ametnikud ja koolide direktorid, õpetajad, õpilased ning lapsevanemad. Otsustusprotsessi saab kiirendada, kui kõigil osapooltel on piisavalt teadmist muudatuste põhjuste ja kavandatud positiivsete muutuste kohta.

Sissejuhatus

Järgnevalt antakse ülevaade Harjumaa üldhariduskoolide päevaõppe õpilaskonnast, pöörates erilist tähelepanu õpirändele. Õpirännet käsitletakse kui olukorda, kus õpilased asuvad sunnilt – vastava astme õppeasutus puudub koduvallas – või vabatahtlikult – kool valitakse väljaspool koduvalda sellest hoolimata, et oma vallas on vajalikul kooliastmel õppimisvõimalus olemas – õppima teise omavalitsuse kooli. Õpirände analüüs osundab kahele probleemile:

elanike registrite andmetes ei ole alati fikseeritud tegelik elukoht;

mitte alati ei rahulda õpi- ja valikuvõimalused elukohajärgses koolis kõiki lapsevanemaid.

Õpirände analüüsiks kasutatavad andmed hõlmavad nii omavalitsuste vahelise arvlemise seiskohast olulist õpilaste paiknemist ja liikumist rahvastikuregistri järgsete elukohaandmete järgi, aga ka koolide poolt EHISesse kantud andmeid õpilase väidetava tegeliku elukoha kohta. Analüüsis kasutatakse võimalusel rahvastikuregistri andmestikku. Samal ajal peab silmas pidama, et ka rahvastikuregistri andmed ei pruugi olla lõpuni tõesed – moel või teisel erineb Harju maakonnas õpilaste tegelik ja rahvastikuregistri järgne elukoht keskmiselt 16% juhtudest, ulatudes 1. kooliastmes koguni 21%-ni.

2005. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt tellitud uuringus „Üldhariduskoolide võrgu korraldamine“¹ käsitleti nii õpirände kui ka hariduse kvaliteedi probleeme. Tehti katse modelleerida prognoositava õpilaste arvu ja seadusest tulenevate kitsenduse alusel hüpoteetiline üleriigiline koolivõrk (vajalik koolide arv eri asustustiheduse korral) 2014/15. õppeaastaks. Kasutades samu modelleerimise aluseks olnud kriteeriume, oli võimalik võrrelda koolide hüpoteetilist arvu lähteaastal prognoositavaga. Arvutuste tulemused osundasid selgelt koolide arvu võimalikule vähenemisele.

Käesolevas töös korrati modelleerimisülesannet, täpsustades kriteeriume uue rahastamismudeli alusel ning valides sihtaastaks õppeaasta 2012/13. Harjumaa soove arvestades analüüsitakse maakonna õpilaste rännet omavalitsuste vahel detailselt, näidates ka valikuid kohustusliku hariduse omandamise järel.

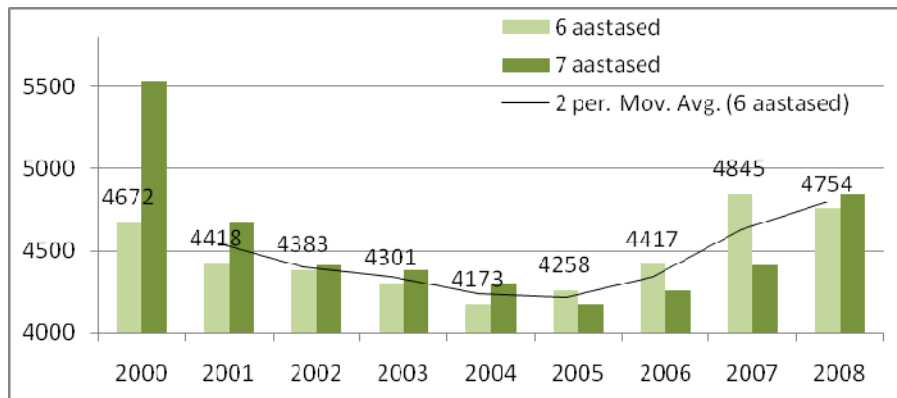
Koolivõrgu optimeerimisel jälgitavate indikaatorite valikul on arvesse võetud Haridus- ja Teadusministeeriumis moodustatud ekspertrühma ettepanekuid.

¹ Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, Tallinn, aprill 2005

Harju maakond

1.1. Harjumaa potentsiaal – sündid ja õpilaste arvu muutus.

Kõige lähemas tulevikus mõjutab 1. klassi astujate arvu maakonnas elavate 6- ja 7-aastaste laste arv (joonis 1). 6-aastaste laste arvu kahanev trend pöördus 2005. aastal kasvule kuni 2007. aastani. Kuigi 2008. aastal vähenes 6-aastaste arv eelmise aastaga võrreldes 91 võrra, tähendab see võrreldes 2000. aastaga kasvu 82 lapse võrra. Harjumaa 6-aastastest lastest on rahvastikuregistri järgi 70% Tallinna elanikud.

Joonis 1 Harjumaa 6- ja 7-aastaste laste arv 1. jaanuaril,
allikas Statistikaamet

Vaadates elussündide arvu muutust Harjumaal alates 2001. aastast, täheldame sündide arvu kasvu kogu perioodi nii Harjumaal tervikuna kui Tallinnas (tabel 1). Sündide kasvu Harjumaal mõjutab oluliselt Tallinn - üksnes aastatel 2006 ja 2007 moodustasid elussündide juurdekasvust Harjumaal teised omavalitsused vastavalt 35% ja 52%. Samas aastatel 2003 ja 2004 on Tallinna linna sündinute osakaal sündide kasvu kogumahust üle 90 protsendi. 2008. aastal on aga esmakordselt vaadeldaval perioodil Tallinnas sündide arv väiksem kui eelmisel aastal, Harjumaal tervikuna aga siiski sündide arvu kasv 172 võrra. Kokkuvõttes tähendab see aga 6- ja 7-aastaste laste arvu kasvutrendi jätkumist.

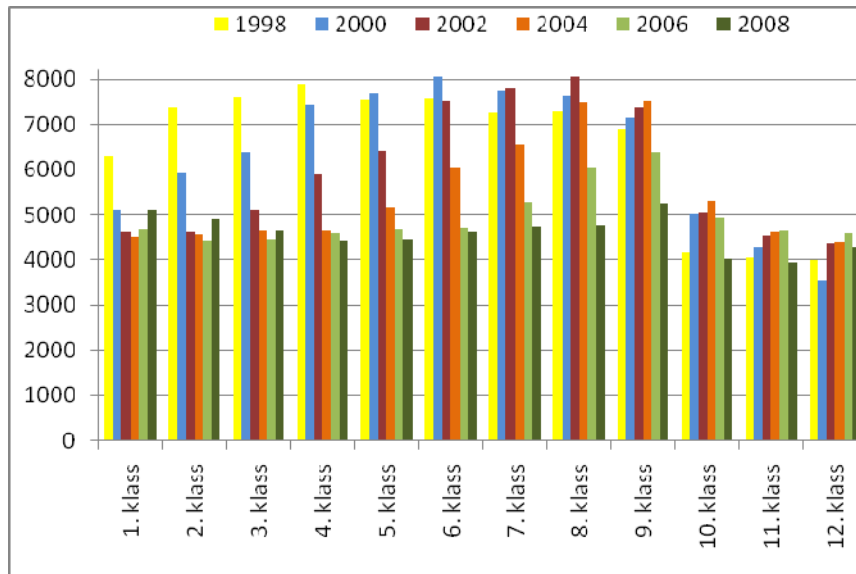
Tabel 1

Elussünnid Harjumaal, allikas Statistikaamet

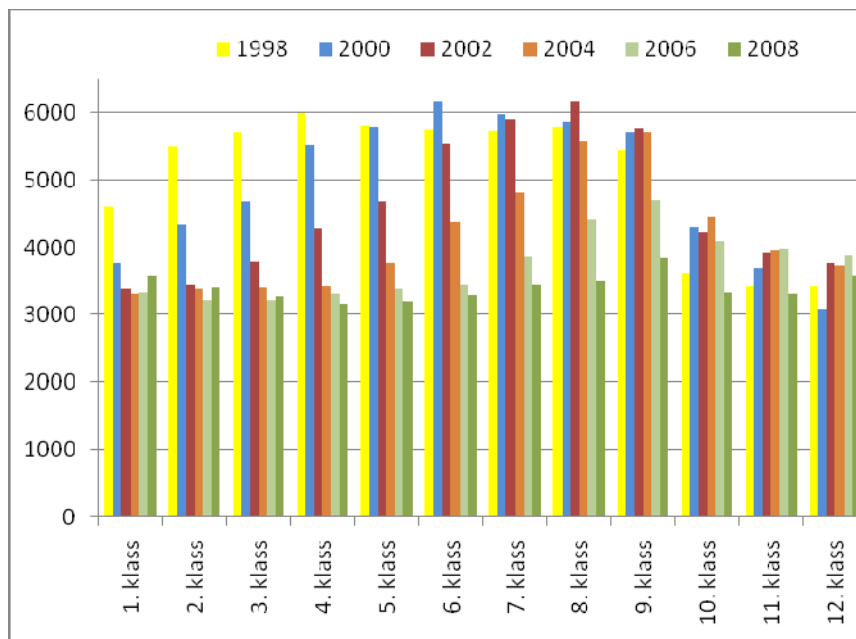
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Harjumaa	4749	4830	5245	5936	6221	6795	7249	7421
Sh Tallinn	3501	3538	3935	4584	4848	5223	5440	5421

5440

Joonistel 2 ja 2a on toodud Harjumaa ning Tallinna õpilaste arvu muutus klassiti, mis veelkord tõestab, et koolivõrgu kahanemine on kestnud ka Harjumaal juba viimased kümme aastat. Õpilaste arvu vähenemine toob kõigepealt kaasa keskmise klassi täituvuse languse, klassikomplektide arvu vähenemise (ka liitklasside tekke), millele omakorda järgneb õpetajate ametikohtade vähenemine. Õpetajate ametikohtade arvu kahanemine on aga kiirem kui õpetajate arvu kahanemine, mis tähendab osakoormusega õpetajate arvu kasvu ja/või kvalifikatsioonile mittevastavate õpetajate arvu suurenemist. Tegelikult tähendab see sageli seda, et üks ja seesama õpetaja on koormuse huvides sunnitud õpetama ka ainet, milleks tal ainealane ettevalmistus puudub.

Joonis 2 Harjumaa õpilased üldhariduse päevaõppes klassiti aastatel 1998 - 2008,
allikas Statistikaamet, EHIS

Joonis 2A Tallinna linna õpilased üldhariduse päevaõppes klassiti aastatel 1998 - 2008,
allikas Statistikaamet, EHIS

1.2. Õpiränne

Õpirändena käsitatakse rahvastikuregistris selgelt määratletud elukohaga õpilaste õppimist elukohajärgsest omavalitsusest erinevas omavalitsuses. Andmed nende õpilaste kohta, kelle elukoha kohta esitatud andmed rahvastikuregistris ja EHIS²es erinevad või on puudulikud, esitatakse tabelite all eraldi ning need täiendavad õpirände tegelikku võimalikku mahtu antud maakonnas.

Õpilased, kelle kohta puuduvad nii rahvastikuregistri kui ka tegeliku elukoha andmed, on käesolevast ülevaatest kõrvaldatud. Samuti ei käsitata ülevaade hariduslike erivajadustega laste koolides (Keila-Joa sanatoorne Internaatkool, Kosejõe Kool, Salu Kool Harju maakonnas; Heleni Kool, Hilariuse Kool, Lasnamäe Põhikool, Ristiku Põhikool, Tallinna 1. Internaatkool, Konstatnin Pätsi Vabaõhukool, Laagna Lasteaed-Põhikool ning Õismäe Kool Tallinnas) õppivate õpilaste rännet, sest sellise õpirände põhjused erinevad tavakoolide õpirände põhjustest.

Mitme kooliga omavalitsustes ei vaadelda omavalitsuse sees toimuvat koolide teeninduspiirkondade vahelist või kattuvate teeninduspiirkondade osades toimuvat õpilaste liikumist.

Lisaks Harju maakonna omavalitsustes ja Harju maakonnas tervikuna toimuvale õpirändele on esitatud õpirände maht vastavas kooliastmes ka Eesti lõikes.

Tabel 2.

Õpiränne Harju maakonnas. Üldhariduse päevane õppevorm, 1. kooliaste
2007/2008.õppeaastal

Omavalitsus, kus elab	Õpilaste arv RR* järgi	Rändab välja	Tegelik õpilaste arv	Mujal õppijate osakaal
Aegviidu vald	21	2	20	10%
Anija vald	160	17	150	11%
Harku vald	371	75	310	20%
Jõelähtme vald	179	47	138	26%
Keila linn	289	17	325	6%
Keila vald	109	39	81	36%
Kernu vald	56	6	57	11%
Kiili vald	136	16	118	12%
Kose vald	166	5	168	3%
Kuusalu vald	186	16	192	9%
Kõue vald	50	5	49	10%
Loksa linn	86	6	106	7%

² Eesti hariduse infosüsteem

Maardu linn	378	24	383	6%
Nissi vald	99	8	94	8%
Padise vald	42	1	49	2%
Paldiski linn	117	5	134	4%
Raasiku vald	146	16	166	11%
Rae vald	353	37	337	10%
Saku vald	279	24	261	9%
Saue linn	187	15	190	8%
Saue vald	315	68	255	22%
Tallinn linn	9 249	120	9 657	1%
Vasalemma vald	83	13	80	16%
Viimsi vald	496	80	433	16%
Harju maakond	13 553	662	13 753	5%
Eesti kokku	35 244	2 458	35 577	7%

2015 õpilast erinevate elukohtadega, sh Harju maakond 677.

333 - andmed puuduvad

* Rahvastikuregister

Tabelites 2 - 5 veerus "Õpilaste arv RR järgi" on vastava omavalitsuse rahvastikuregistrisse kantud vastavas kooliastmes õppivate õpilaste arv. Veerus "tegelik õpilaste arv" on näidatud õpilaste tegelik arv omavalitsuse kooli(de) vastavas kooliastmes. Kui tegelik õpilaste arv on võrdne elanike registrisse kantud õpilaste arvuga, on rändesaldo vastavas kooliastmes tasakaalus; kui tegelik õpilaste arv on rahvastikuregistrisse kantud õpilaste arvust suurem, on rändesaldo positiivne. Nagu sissejuhatuses öeldud, ei kajastu siinkohal nende õpilaste andmed, kelle rahvastikuregistrijärgne aadress erineb kooli poolt sisestatud tegeliku elukoha andmestikust.

Harju maakonda asub teistes maakondades elavaid õpilasi õppima rohkem kui Harju maakonnast teistesse maakondadesse – 68 1. kooliastme õpilast õppis väljaspool Harju maakonda, teistest maakondadest pärit õpilasi õppis Harju maakonnas seevastu 82. 2. kooliastmel õppis teistest maakondadest pärit õpilasi Harju maakonnas 103, Harju maakonnast siirdus teistesse maakondadesse õppima 58 õpilast. Siin on tegu üksnes nende õpilastega, kelle puhul elukoha andmed viitavad üheselt elamisele õppeasutuse asukohajärgsest maakonnast erinevas maakonnas.

Õpiränne Harju maakonna 1. ja 2. kooliastmes kokku keskmiselt ei erine oluliselt vabariigi keskmisest. Küll aga on oluliselt erinev olukord õpirände osas Harku, Jõelähtme, Keila ja Saue valdades, kus rändes osalevate õpilaste osakaal ületab 20% (Saue vallas 2. kooliastme osas aga 42 %). Saue valla õpilaste rännet hakkab kindlasti mõjutama Laagri Kooli avamine.

Tabel 3.

Õpiränne Harju maakonnas. Üldhariduse päevane õppevorm, 2. kooliaste 2007/2008.õppeaastal

Omavalitsus, kus elab	Õpilaste arv RR järgi	Rändab välja	Tegelik õpilaste arv	Mujal õppijate osakaal
Aegviidu vald	17	5	12	29%
Anija vald	190	15	183	8%

Harku vald	336	76	269	23%
Jõelähtme vald	167	43	110	26%
Keila linn	328	24	365	7%
Keila vald	136	53	80	39%
Kernu vald	61	4	67	7%
Kiili vald	134	24	97	18%
Kose vald	199	5	191	3%
Kuusalu vald	189	29	179	15%
Kõue vald	44	5	47	11%
Loksa linn	85	5	106	6%
Maardu linn	381	40	365	10%
Nissi vald	107	14	101	13%
Padise vald	45	4	51	9%
Paldiski linn	112	4	120	4%
Raasiku vald	152	20	152	13%
Rae vald	308	51	280	17%
Saku vald	291	36	269	12%
Saue linn	201	23	229	11%
Saue vald	262	109	152	42%
Tallinn linn	8 765	140	9 532	2%
Vasalemma vald	87	14	82	16%
Viimsi vald	471	109	343	23%
Harju maakond	13 068	852	13 382	7%
Eesti kokku	36 683	3 299	37 088	9%

2456 õpilast erinevate elukohtadega, sh Harju maakond 934

405 - andmed puuduvad

Tabel 4.

Õpiränne Harju maakonnas. Üldhariduse päevane õppevorm, 3. kooliaste
2007/2008.õppeaastal

Omaavalitsus, kus elab	Õpilaste arv RR järgi	Rändab välja	Tegelik õpilaste arv	Mujal õppijate osakaal
Aegviidu vald	24	1	26	4%
Anija vald	234	39	202	17%
Harku vald	367	130	189	35%
Jõelähtme vald	215	65	148	30%
Keila linn	353	60	396	17%
Keila vald	157	112	30	71%
Kernu vald	89	11	87	12%
Kiili vald	168	29	111	17%
Kose vald	231	6	236	3%
Kuusalu vald	236	56	205	24%
Kõue vald	106	15	96	14%
Loksa linn	93	5	140	5%
Maardu linn	438	70	397	16%
Nissi vald	124	11	116	9%

Padise vald	79	1	79	1%
Paldiski linn	150	7	179	5%
Raasiku vald	181	41	171	23%
Rae vald	372	77	275	21%
Saku vald	350	49	296	14%
Saue linn	227	30	269	13%
Saue vald	281	171	88	61%
Tallinn linn	9 867	116	11 084	1%
Vasalemma vald	80	19	67	24%
Viimsi vald	504	114	391	23%
Harju maakond	14 926	1 235	15 278	8%
Eesti kokku	44 008	5 229	44 451	12%

2825 õpilast erinevate elukohtadega, sh Harju maakond 1083

443 - andmed puuduvad

Harju maakonnas jääb õpirände maht 3. kooliastmes madalamaks kui Eesti keskmine näitaja. Kui selgelt defineeritud õpirändes osaleb 8% 3. kooliastme õpilastest, tuleb siin rõhutada ebaselge rändestaatuselga õpilaste suurt osakaalu Harju maakonnas, mis tegelikku õpirände mahtu tõenäoliselt suurendab.

Väga suure õpirände osakaaluga on Keila ja Saue vallad, kuid mõlemal juhul on rände maht tõenäoliselt lähiaastatel vähenemas, kuna Keila vald moodustas 3. kooliastmega kooli alles 2006./2007. õppeaastal ning Saue vald avas uue kooli logistiliselt sobivamas asukohas. Traditsiooniliselt võib pidada ka teiste Tallinna linna ümbritsevate omavalitsuste õpirände suhteliselt kõrget taset (Jõelähtme ja Harku vallad). Probleemseks võib Harju maakonnas pidada 20%list ja kõrgemat õpirände mahtu omavalitsustes, mis ei piirne Tallinna linnaga, või juhtudel, kus 3. kooliastmes õppivate õpilaste arv langeb allapoole täisklassi moodustamiseks vajalikku taset.

Harju maakonnast siirdus teistesse maakondadesse õppima 89 kolmanda kooliastme õpilast, teistest maakondadest tuli Harju maakonda õppima 149 õpilast.

1.3. Õpiränne gümnaasiumiastmes

Erinevalt põhihariduse tasemel toimuvast õpirändest (5 Eesti omavalitsuses kool puudub, lisaks on 6 omavalitsuses avatud ainult algkooliastmed) mõjutab kogu Eestis rännet gümnaasiumiastmes omavalitsuste väga erinev positsioon – 104 omavalitsuses on gümnaasiumiaste olemas, 123 omavalitsuses puudub. Seega on otstarbekas vaadelda rännet gümnaasiumiastmes nende omavalitsuste lõikes ka eraldi – gümnaasiumiastmetega omavalitsuste vahel toimuva õpirände ajendiks võib olla õpilase õppesuuna valik või ootused kooli õppe kvaliteedile.

Tabel 5.

Õpiränne Harju maakonnas. Üldhariduse päevane õppevorm, gümnaasium 2007./2008. Õppeaastal

Omaavalitsus, kus elab	Õpilaste arv RR järgi	Rändab välja	Tegelik õpilaste arv	Mujal õppijate osakaal
Aegviidu vald	25	23	0	92%
Anija vald	157	46	120	29%
Harku vald	320	184	88	58%
Jõelähtme vald	133	75	55	56%
Keila linn	274	85	254	31%
Keila vald	78	75	0	96%
Kernu vald	40	36	0	90%
Kiili vald	137	49	73	36%
Kose vald	154	25	158	16%
Kuusalu vald	203	59	152	29%
Kõue vald	37	36	0	97%
Loksa linn	67	11	94	16%
Maardu linn	300	95	207	32%
Nissi vald	79	37	62	47%
Padise vald	50	47	0	94%
Paldiski linn	65	3	75	5%
Raasiku vald	123	115	0	93%
Rae vald	256	96	160	38%
Saku vald	261	82	184	31%
Saue linn	190	59	210	31%
Saue vald	274	235	0	86%
Tallinn linn	8 983	80	10 992	1%
Vasalemma vald	48	44	0	92%
Viimsi vald	468	203	261	43%
Harju maakond	12 722	1 800	13 145	14%
Eesti kokku	33 353	8 243	33 515	25%
Ränne gümnaasiumiga omaavalitsuste vahel: Harju maakond	12 047	1 189	13 145	10%
Ränne gümnaasiumiga omaavalitsuste vahel Eestis	28 265	3 586	33 353	13%

1802 õpilast erinevate elukohtadega, sh Harju maakond 62

162 - andmed puuduvad

Harju maakonna 24 omaavalitsusest kuueteistkümnes on võimalik omandada üldkeskharidus. Ka gümnaasiumiastmes jääb gümnaasiumiga omaavalitsuste vaheline õpiränne mõnevõrra madalamaks Eesti vastavast näitajast, kuid siin tuleb rõhutada Tallinna linna ja teiste gümnaasiumiga omaavalitsuste olulist erinevust – Harju maakonna gümnaasiumiastmega omaavalitsuste vahelisest õpirändest 80% ja gümnaasiumiastmeta omaavalitsuste õpirändest 64% on suunatud Tallinna linna.

Teiste maakondade gümnaasiumides õpib 129 harjumaalast, teistest maakondadest on Harju maakonnas õppimas 388 õppurit. Neist omakorda 359 õpib Tallinna linnas.

Õpirännet gümnaasiumiastmes võib hinnata ka teisiti. Selleks tuleb vaadata kooliti ja omavalitsuseti, kui palju õpib ühes või teises koolis/omavalitsuses teiste omavalitsuste õpilasi ja kui suure osakaalu nad selle kooli gümnaasistidest moodustavad (vt tabel 6).

Tabel 6.

Harju maakonna (va Tallinn) gümnaasiumid, õpilaste arv, gümnaasiumiga omavalitsustest vastu võetud gümnaasistide arv, gümnaasiumita omavalitsustest vastuvõetud gümnaasistide arv. 2007./2008. õppeaasta.

Õppeasutus, kus õpib	Õpilaste arv gümnaa- siumis kokku	Õpib elukoha- järgses oma- valitsuses	Gümnaa- siumiga oma- valitsusest	Gümnaa- siumita omavalitsusest	Rände osakaal gümnaa- siumiga omavalitsustest
Jüri Gümnaasium	160	108	26	26	16%
Kallavere Keskkool	52	35	17		33%
Kehra Gümnaasium	120	103	6	11	5%
Keila Gümnaasium	204	156	15	33	7%
Keila Ühisgümnaasium	50	21	4	25	8%
Kiili Gümnaasium	73	69	3	1	4%
Kolga Keskkool	40	34	6		15%
Kose Gümnaasium	158	119	11	28	7%
Kuusalu Keskkool	112	94	16	2	14%
Loksa 1. Keskkool	53	18	33	2	62%
Loksa Vene Gümnaasium	41	38	3		7%
Loo Keskkool	54	44	9	2	17%
Maardu Gümnaasium	155	146	9		6%
Paldiski Gümnaasium	27	15	4	8	15%
Paldiski Vene Gümnaasium	48	47	1		2%
Saku Gümnaasium	184	171	13		7%
Saue Gümnaasium	210	112	45	53	21%
Tabasalu Ühisgümnaasium	88	77	4	7	5%
Turba Gümnaasium	62	39	11	12	18%
Viimsi Keskkool	261	202	57	2	22%
Üldkokkuvõte	2 152	1 648	293	212	14%

1.4. Tallinna linn kui tõmbekeskus

Tallinna linn on tõmbekeskus, kuhu suundub valdav osa maakonnasisesest õpirändest põhihariduse tasemel (vt tabelid 7.0 – 7.3). Kui valdavalt loetakse õpirände põhjuseks lapsevanemate eelistust panna oma laps kooli, kus oleks võimalik omandada üldhariduse täistsükkel, siis näiteks Võru, Viljandi või Tartu linna siseneva rände uurimisel saab selgeks, et

lisaks on tõenäoliselt ka teisi, tööhõivest ja sotsiaalsest infrastruktuurist tulenevaid põhjusi, mida peaks täiendavalt uurima.

Põhihariduse tasemel moodustab sõltuvalt kooli tüübist (algkool, põhikool, gümnaasiumiastmega kool) üle Eesti Tallinnasse sisenev õpiränne 5-6% Tallinna õpilaste koguarvust, kuid kooli tüüpide lõikes ei saa kinnitada arvamust, mille kohaselt põhjustab õpirände gümnaasiumiastmega koolide tingimusteta eelistamine. Küll aga eristuvad õpirände analüüsil linnaosad (Pirita, Kesklinna linnaosa) või üksikud koolid (näiteks Püha Miikaeli Erakool, Merivälja Kool, Rocca al Mare Kool), kus õpilaste seas on keskmisest tunduvalt enam väljaspool Tallinna linna elavaid õpilasi.

Tabel 7.0

Tallinna linna sisenev õpilasränne kooliti põhihariduse tasemel. 2007/2008 õppeaasta üldhariduse päevane õppevorm

Kooli omandivorm	Linnaosa, kus õpib	õpilaste arv kokku	erineva elukoha-staatusega õpilaste arv	Sisse-rändavad õpilased	võimalik ränne kokku	puhta sisserände osakaal
Eraomand	Haabersti linnaosa	575	54	130	184	22,6%
	Kristiine linnaosa	345	35	52	87	15,1%
	Nõmme linnaosa	135	5	15	20	11,1%
	Lasnamäe linnaosa	236	24	21	45	8,9%
	Kesklinna linnaosa	150	4	9	13	6,0%
	Mustamäe linnaosa	36	6	2	8	5,6%
Munitsipaal-omand	Pirita linnaosa	801	116	108	224	13,5%
	Kesklinna linnaosa	8 256	634	681	1315	8,2%
	Nõmme linnaosa	1 994	122	131	253	6,6%
	Haabersti linnaosa	2 769	143	154	297	5,6%
	Mustamäe linnaosa	5 014	250	158	408	3,2%
	Kristiine linnaosa	1 141	64	28	92	2,5%
	Lasnamäe linnaosa	5 628	302	114	416	2,0%
	Põhja-Tallinna linnaosa	2 959	139	58	197	2,0%
Riigiomand	Nõmme linnaosa*	234	18	70	88	29,9%
Kokku		30 273	1 916	1 731	3647	5,7%

* Tallinna Muusikakeskkool

Ei arvesta linnaosadevahelist õpirännet ja erineva elukohastaatusega õpilaste rännet

Tabel 7.1

Tallinna linna sisenev õpilasränne algkoolides, 2007./2008. õppeaasta üldhariduse päevane õppevorm

Õppeasutus, kus õpib	õpilaste arv kokku	erineva elukoha- staatusega õpilaste arv	Sisse- rändavad õpilased	võimalik ränne kokku	Sisse- rände osakaal
Tallinna Mustamäe I Lasteaed- Algkool	84	3	3	6	3,6%
Tallinna Kristiine Lasteaed-Algkool	40	1	1	2	2,5%
Lasnamäe Lasteaed-Algkool	37	2		2	0,0%
Tallinna Lepistiku Lasteaed-Algkool	82	2		2	0,0%
Kokku algkoolid	243	8	4	12	1,6%

Tabel 7.2

Tallinna linna sisenev õpilasränne kooliti põhikoolides, 2007./2008. õppeaasta üldhariduse päevane õppevorm

Õppeasutus, kus õpib	õpilaste arv kokku	erineva elukoha- staatusega õpilaste arv	sisse- rändavad õpilased	võimalik ränne kokku	Sisse- rände osakaal
Tallinna Vaba Waldorfkool	65	7	9	16	13,8%
Merivälja Kool	156	17	20	37	12,8%
Püha Miikaeli Kolleegiumi Põhikool	50	3	6	9	12,0%
Nõmme Erakool	135	5	15	20	11,1%
Tallinna Kivimäe Põhikool	248	11	19	30	7,7%
Tallinna Nõmme Põhikool	485	29	21	50	4,3%
Sõle Põhikool	256	18	9	27	3,5%
Kalamaja Põhikool	291	21	8	29	2,7%
Tallinna Rahumäe Põhikool	561	35	14	49	2,5%
Kokku	2 247	146	121	267	5,4%

3 puuduvate elukohaandmetega õpilast on lisatud ebaselge rändestaatusega õpilaste hulka

Tabel 7.3

Tallinna linna sisenev õpilasränne kooliti põhihariduse tasemel põhikoolidega
gümnaasiumides. 2007/2008 õppeaasta üldhariduse päevane õppevorm

Õppeasutus, kus õpib	Õpilaste arv kokku	Erineva elukohastaatuse ga õpilaste arv	Sisse- rändavad õpilased	Võimalik ränne kokku	Sisse- rände osakaal
Tallinna Muusikakeskkool	234	18	70	88	29,9%
Rocca al Mare Kool	502	48	125	173	24,9%
Audentese Erakool	345	35	52	87	15,1%
Tallinna Pääsküla Gümnaasium	269	18	40	58	14,9%
Tallinna Reaalkool	714	75	98	173	13,7%
Pirita Majandusgümnaasium	645	99	88	187	13,6%
Gustav Adolfi Gümnaasium	681	59	87	146	12,8%
Vanalinna Hariduskolleegium	538	52	60	112	11,2%
Tallinna 21. Kool	969	93	103	196	10,6%
Tallinna Inglise Kolledž	554	56	57	113	10,3%
Tallinna Prantsuse Lütseum	578	36	56	92	9,7%
Tallinna Nõmme Gümnaasium	431	29	37	66	8,6%
Tallinna Mustjõe Gümnaasium	487	27	41	68	8,4%
Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium	501	24	42	66	8,4%
Tallinna Järveotsa Gümnaasium	499	38	39	77	7,8%

Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasium	296	24	23	47	7,8%
Liivalaia Gümnaasium	245	33	19	52	7,8%
Kadrioru Saksa Gümnaasium	643	51	47	98	7,3%
Vladimir Kornijenko Eragümnaasium	171	17	12	29	7,0%
MTÜ Kool 21.sajandil Haabersti Vene Eragümnaasium	73	6	5	11	6,8%
Tallinna Mustamäe Gümnaasium	395	19	25	44	6,3%
Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasium	470	27	29	56	6,2%
Tallinna Sikupilli Keskkool	205	24	12	36	5,9%
Eurogümnaasium	36	6	2	8	5,6%
Lasnamäe Üldgümnaasium	433	36	24	60	5,5%
Tallinna Juhkentali Gümnaasium	292	15	15	30	5,1%
Jakob Westholmi Gümnaasium	604	44	31	75	5,1%
Tallinna Juudi Kool	157	7	8	15	5,1%
Tallinna Ühisgümnaasium	490	42	21	63	4,3%
Tallinna 53. Keskkool	584	22	25	47	4,3%
Tallinna Kunstigümnaasium	398	17	16	33	4,0%
Tallinna Tehnikagümnaasium	603	41	22	63	3,6%
Tallinna Saksa Gümnaasium	729	48	26	74	3,6%
Tallinna Läänemere Gümnaasium	710	48	24	72	3,4%
Tallinna Tõnismäe Reaalkool	549	16	18	34	3,3%
Tallinna 32. Keskkool	410	33	13	46	3,2%
Eesti Rahvusvaheline Kool	100	1	3	4	3,0%
Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium	578	12	17	29	2,9%
Pelgulinna Gümnaasium	548	31	16	47	2,9%
Tallinna Humanitaargümnaasium	741	31	19	50	2,6%
Tallinna Lilleküla Gümnaasium	632	28	16	44	2,5%
Tallinna Kristiine Gümnaasium	469	35	11	46	2,3%
Tallinna Kuristiku Gümnaasium	532	42	12	54	2,3%
Haabersti Vene Gümnaasium	316	10	7	17	2,2%
Tallinna Õismäe Vene Lütseum	701	17	15	32	2,1%
Tallinna Paekaare Gümnaasium	264	10	5	15	1,9%
Tallinna Laagna Gümnaasium	531	46	10	56	1,9%
Tallinna Arte Gümnaasium	603	38	11	49	1,8%
Tallinna 37. Keskkool	295	23	5	28	1,7%
Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasium	651	9	11	20	1,7%
Tallinna Pae Gümnaasium	442	15	7	22	1,6%
Lasnamäe Gümnaasium	774	24	12	36	1,6%
Karjamaa Gümnaasium	305	10	3	13	1,0%

Tallinna Mahtra Gümnaasium	433	20	4	24	0,9%
Tallinna Ranniku Gümnaasium	425	23	3	26	0,7%
Ehte Humanitaargümnaasium	531	16	3	19	0,6%
Lasnamäe Vene Gümnaasium	564	16	3	19	0,5%
Tallinna Linnamäe Vene Lütseum	703	19	1	20	0,1%
Pelguranna Gümnaasium*	205	3		3	0,0%
Kokku	27 783	1 762	1 606	3 368	5,8%

* Pelguranna Gümnaasium reorganiseeritud põhikooliks (2008. a.).

47 puuduvate elukohaandmetega Tallinna linnas õppivat õpilast on lisatud ebaselge rändestaatusega õpilaste hulka.

Tallinna linna sisenev õpiränne on kõrgem era- ja riigikoolides (1 õpilase osakaal on kõrgem), kuid kooli tüüpide lõikes ei leia kinnitust täistsükli koolide oluliselt suurem mõju õpirändele võrreldes põhikoolidega. Pigem tulevad erinevused välja õppeasutuste gruppide sees, kus Tallinna kesklinna koolidesse sisenev õpiränne on tõepoolest suurem ka Tallinna linna enda keskmisest näitajast. Samas, reeglina on tegemist koolidega, kus kooli teeninduspiirkond hõlmab kogu linna territooriumi.

1.5. Mis oleks, kui õpilased jääksid elukohajärgsesse kooli

Juhul, kui omavalitsuste vahel ei toimuks õpirännet, muutuks klassikomplektide arv põhihariduse tasemel mõnede omavalitsuste lõikes tunduvalt (arvestusega, et klassikomplekti keskmine täituvus püsiks 2007./2008. õppeaasta tasemel).

Tabel 8

Klassikomplektide hüpoteetiline arv kooliastmeti, kui rännet poleks ja keskmine klassitäituvus püsiks 2007./2008. õppeaasta tasemel.

Vald/linn	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	kokku võimalik	kokku tegelik	Muutus
Aegviidu vald	3	1	3	7	7	0
Anija vald	12	11	13	36	33	3
Harku vald	20	16	17	53	39	14
Jõelähtme vald	13	12	12	37	26	11
Keila linn	16	19	18	53	67	-14
Keila vald	11	10	10	31	16	15
Kernu vald	6	5	6	17	17	0
Kiili vald	7	8	9	24	18	6
Kose vald	12	10	11	33	33	0
Kuusalu vald	11	11	10	32	30	2
Kõue vald	5	5	10	20	19	1
Loksa linn	6	5	5	16	21	-5
Maardu linn	22	22	23	67	65	2
Nissi vald	6	6	8	20	20	0
Padise vald	4	4	7	15	16	-1
Paldiski linn	7	6	8	21	25	-4

Raasiku vald	11	11	12	34	34	0
Rae vald	18	17	19	54	46	8
Saku vald	15	14	15	44	40	4
Saue linn	8	8	8	24	27	-3
Saue vald	15	14	16	45	25	20
Tallinn linn	401	356	382	1139	1225	-86
Vasalemma vald	6	6	7	19	18	1
Viimsi vald	24	19	18	61	49	12
Üldkokkuvõte	659	596	647	1902	1916	-14

Tabelist 8 selgub Tallinna linna, aga ka näiteks Keila linna mõju (vähemalt teda ümbritseva Keila valla osas) maakonna koolivõrgule. Õpirändeta suureneks olemasoleva klassitäituvuse juures klassikomplektide arv või vajadus täiendavate klassikomplektide (st mõnel juhul ka koolide) moodustamiseks olulisel määral Harku, Jõelähtme, Keila, Rae, Saue ja Viimsi vallas ning väheneks oluliselt Keila linnas ja Tallinnas. Klassikomplektide arv omavalitsuseti ei ole aga võrreldav, kuna klassikomplektide tegelik keskmine täituvus omavalitsuste lõikes erineb kooliastmeti keskmiselt kuni 3 korda. Nii on Aegviidu vallas klassikomplekti keskmine täituvus 8,3 õpilast ning Kõue vallas 10,1 õpilast, Tallinnas on aga klassis keskmiselt 24,5 õpilast.

Tabel 9 annab võrreldes tabeliga 8 oluliselt täpsema pildi Harju maakonna õppeasutuste olukorrast, kuna võrdleb kõiki omavalitsusi samastel alustel, **asetades klassi täituvuse ülemise piiri kas 24 või hõrealade (Padise ja Kõue vallad) puhul 18³ õpilasele klassis.** Kuna klassi keskmine täituvus põhikooliklassides on omavalitsuste lõikes enamasti madalam sätestatud kriteeriumist, väheneks klassikomplektide arv Harju maakonnas kokku 150 võrra.

Jättes kõrvale fakti, et antud juhul on hüpoteetilisi klassikomplekte moodustatud kooliastmete, mitte klasside lõikes (mis tooks kaasa vajaliku klassikomplektide arvu suurenemise) ja ei lähtuta tegelikust koolide arvust või õpilaste õppekeelest omavalitsuses, selgub, et enamikus omavalitsustest klassikomplektide arv suuremal või väiksemal määral väheneks. Komplektide arv suureneks või oleks stabiilne Keila, Kiili ja Saku vallas ning Saue linnas. Tegelik ja võimaliku klassikomplektide arvu erinevus kokku illustreerib lisaks õpirände mõjule üksikomavalitsuse koolivõrgule ka kohalike omavalitsuste eelarvetest põhihariduse subsideerimise mahtu ehk seda, kui palju osaleb maksumaksja kodulähedaste koolide võrgu tingimusteta ülalpidamises.

Klassikomplektide arv väheneks olulisel määral Tallinna linnas, kus õpirände mõjude kõrvaldamisel väheneks klassikomplektide arv 61 võrra isegi juhul, kui klassikomplekti keskmine täituvus võrreldes tegeliku tasemega väheneks (tabelid 9 ja 10).

Tabel 9

Klassikomplektide võimalik arv ilma rändeta maksimaalse klassi täituvuse juures, arvestades omavalitsuse asustustihedust 2007./2008. õppeaastal.

Vald/linn	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	kokku võimalik	kokku tegelik	muutus
-----------	--------------	--------------	--------------	----------------	---------------	--------

³ riik tagab vähemalt sellise õpilaste arvu korral klassi finantseerimise mahus, mis tagab rühmatundide läbiviimise

Aegviidu vald	1	1	1	3	7	-4
Anija vald	7	8	10	25	33	-8
Harku vald	16	14	16	46	39	7
Jõelähtme vald	8	7	9	24	26	-2
Keila linn	13	14	15	42	67	-25
Keila vald	5	6	7	18	16	2
Kernu vald	3	3	4	10	17	-7
Kiili vald	6	6	7	19	18	1
Kose vald	7	9	10	26	33	-7
Kuusalu vald	8	8	10	26	30	-4
Kõue vald*	3	3	6	12	19	-7
Loksa linn	4	4	4	12	21	-9
Maardu linn	16	16	19	51	65	-14
Nissi vald	5	5	6	16	20	-4
Padise vald*	3	3	5	11	16	-5
Paldiski linn	5	5	7	17	25	-8
Raasiku vald	7	7	8	22	34	-12
Rae vald	15	13	16	44	46	-2
Saku vald	12	13	15	40	40	0
Saue linn	8	9	10	27	27	0
Saue vald	14	11	12	37	25	12
Tallinn linn	386	366	412	1164	1225	-61
Vasalemma vald	4	4	4	12	18	-6
Viimsi vald	21	20	21	62	49	13
Kokku Harju maakond	577	555	634	1766	1916	-150

* omavalitsused asustustihedusega <8 in/km²,

Tabel 10

Rände mõju Tallinna linna koolivõrgule, põhiharidus, 2007./2008.õppeaastal

Kooliaste	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	Kokku
Klassikomplektide arv tegelik	416	384	425	1 225
Komplektide arv keskmise täituvuse püsides, rändeta	401	356	382	1 139
Komplektide võimalik arv rändeta max kl täituvuse püsides	386	366	412	1 164

Maksimaalse klassikomplekti täituvuse korral moodustuks Tallinnas rohkem klassikomplekte kui 2007./2008. õppeaastal reaalse klassikomplekti täituvuse püsides. Võrreldes teiste maakonnakeskustega on selle erisuse põhjuseks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud klassi täituvuse maksimaalset ülemist piirnormi ületav reaalne klassikomplekti täituvus lisaks 3. kooliastmele ka 2. kooliastmes. Klassikomplekti keskmine täituvus 2. kooliastmes oli Tallinna linnas 24,6; 3. kooliastmes aga 25,8.

Klassikomplekti täituvuse ülemopiiri ületav keskmine klassikomplekti täituvus on ka põhjus, miks erinevalt teistest maakonnakeskustest keskmise täituvuse püsides oleks

klassikomplektide arvu vähenemine Tallinnas mõnevõrra suurem klassi täituvuse ülemise piirnormi läbiva järgimise korral.

Kokkuvõttes on aga selge, et õpirände kõrvaldamisel väheneks Tallinna linnas klassikomplektide arv põhikooli osas märgatavalt – 61 võrra, klassi täituvuse ülemist piirnormi ületava keskmise klassikomplekti täituvuse püsides aga koguni 86 klassikomplekti võrra.

1.6. Põhihariduse omandamise järgsed valikud

Põhikooli järgse rändena käsitleme järgnevas osas nii 9-klassiliste/"puhaste" põhikoolide lõpetajaid (kelle jaoks valiku langetamine on edasiõppimise eeldus) kui ka kõiki neid 12-klassiliste koolide õpilasi, kes otsustavad hariduse omandamist jätkata kutseharidussüsteemis või mõne teise kooli gümnaasiumiastmes (valiku langetamine on alternatiiv). Kui õpilane jätkas üldhariduse omandamist samas koolis, kus ta lõpetas põhikooli, on tegemist „kodukooliga”.

EHIs andmed võimaldavad analüüsida aastatel 2006 - 2008 Harju maakonnas päevases õppevormis riikliku õppekava alusel põhihariduse omandanud õpilaste edasiõppimist. Kui eelnevates peatükkides käsitleti õpirändena elukoha ja kooli asukoha vahelist erinevust, siis põhihariduse omandamise järgsete valikute langetamisel toimub uus ränne.

Siin ei võrrelda mitte õpilase elukoha andmeid õppeasutuse asukoha andmetega (sama, erinev), vaid seda, milliseid valikuid õpilased põhihariduse omandamisele järgneval õppeaastal langetavad. Allpool käsitatakse rändena seda, kui lõpetatud õppeasutus ja õppeasutus järgmisel õppeaastal on erinevad Rändeks ei loeta õpingute mittejätkamist. Samuti ei vaadelda nende õpilaste andmeid, kes jätkasid üldhariduse omandamist õhtuses/kaugõppe õppevormis või jätkasid õpinguid paralleelselt kutse- ja üldhariduses.

Kuna põhihariduse omandamise järgseteks valikuteks on nii üldkeskhariduse omandamine gümnaasiumis kui ka siirdumine kutseõppesse, vaadeldakse järgnevalt mõlemaid valikuid kõrvuti.

Tabel 11.

Aastatel 2006-2008 päevases õppevormis riikliku õppekava alusel põhihariduse omandanud õpilaste hariduskäik järgmisel õppeaastal

KOV	Ei jätka	Kutseharidus kokku	Üldharidus kokku	Kodukoolis jätkavate õpilaste arv	Lõpetajate arv
Saue linn	7	67	229	197	303
Kuusalu vald	14	67	179	157	260
Loksa linn	18	47	101	96	166
Tallinn linn	401	2 671	9 447	6 978	12 519
Paldiski linn	7	54	84	80	145
Viimsi vald	8	68	303	206	379
Kose vald	12	69	192	147	273
Saku vald	13	97	202	160	312
Keila linn	19	177	285	238	481
Rae vald	12	76	151	117	239
Kiili vald	9	43	84	64	136
Anija vald	13	75	126	98	214

Harku vald	4	52	137	86	193
Jõelähtme vald	7	50	102	64	159
Maardu linn	27	247	204	150	478
Nissi vald	11	45	83	40	139
Aegviidu vald	1	9	15		25
Kernu vald	3	32	22		57
Kõue vald	4	41	33		78
Padise vald	6	52	48		106
Raasiku vald	20	79	103		202
Saue vald	3	17	20		40
Vasalemma vald	6	50	31		87
Harju maakond	625	4 185	12 181	8 878	16 991

Pärast gümnaasiumiastmega koolis põhihariduse omandamist jätkab kodukoolis keskmiselt 59% Harju maakonna põhikoolilõpetajatest (tabel 12).

Oluline on siinjuures märkida, et õppeasutuse vahetamine on vältimatu neil juhtudel, kus lõpetatakse põhikooli tüüpi õppeasutus või kui sõltumata lõpetatava õppeasutuse tüübist langetatakse põhihariduse omandamise järel valik kutseharidussüsteemis kutse- või kutsekeskhariduse omandamise kasuks.

Tabel 11A.

Aastatel 2006-2008 päevases õppevormis riikliku õppekava alusel põhihariduse omandanud õpilaste hariduskäik järgmisel õppeaastal, osakaal lõpetajate arvust.

KOV	Ei jätka	Kutseharidus kokku	Üldharidus kokku	Kodukoolis jätkavate õpilaste osakaal
Saue linn	2%	22%	76%	65%
Kuusalu vald	5%	26%	69%	60%
Loksa linn	11%	28%	61%	58%
Tallinn linn	3%	21%	75%	56%
Paldiski linn	5%	37%	58%	55%
Viimsi vald	2%	18%	80%	54%
Kose vald	4%	25%	70%	54%
Saku vald	4%	31%	65%	51%
Keila linn	4%	37%	59%	49%
Rae vald	5%	32%	63%	49%
Kiili vald	7%	32%	62%	47%
Anija vald	6%	35%	59%	46%
Harku vald	2%	27%	71%	45%
Jõelähtme vald	4%	31%	64%	40%
Maardu linn	6%	52%	43%	31%
Nissi vald	8%	32%	60%	29%
Aegviidu vald	4%	36%	60%	0%
Kernu vald	5%	56%	39%	0%
Kõue vald	5%	53%	42%	0%
Padise vald	6%	49%	45%	0%

16. juuni 2009 versioon

Raasiku vald	10%	39%	51%	0%
Saue vald	8%	43%	50%	0%
Vasalemma vald	7%	57%	36%	0%
Harju maakond	4%	25%	72%	52%

Tabel 12.

Gümnaasiumiastmega koolides põhihariduse omandanud õpilaste ränne Harju maakonnas ja maakonnast välja aastatel 2006-2008, üld- ja kutseharidus.

KOV	Jätkamine järgmisel õppeaastal				
	Kodukool	Sama omavalitsus	Sama maakond	Teine maakond	Ei jätkka
Anija vald	98		40	18	11
Harku vald	86	2	91	10	4
Jõelähtme vald	64		40	5	7
Keila linn	238		167	57	19
Kiili vald	64		53	10	9
Kose vald	147		43	27	9
Kuusalu vald	157	5	63	21	14
Loksa linn	96		34	18	18
Maardu linn	150	1	162	2	15
Nissi vald	40		13	13	9
Paldiski linn	80		44	14	7
Rae vald	117		52	3	6
Saku vald	160		108	31	13
Saue linn	197		82	17	7
Tallinn linn	6 978	3 286	937	167	344
Viimsi vald	206		99	12	5
Harju maakond	8 878	3 294	2 028	425	497

KOV	jätkamine järgmisel õppeaastal				
	kodukool	sama omavalitsus	sama maakond	teine maakond	ei jätkka
Anija vald	59%	0%	24%	11%	7%
Harku vald	45%	1%	47%	5%	2%
Jõelähtme vald	55%	0%	34%	4%	6%
Keila linn	49%	0%	35%	12%	4%
Kiili vald	47%	0%	39%	7%	7%
Kose vald	65%	0%	19%	12%	4%
Kuusalu vald	60%	2%	24%	8%	5%
Loksa linn	58%	0%	20%	11%	11%
Maardu linn	45%	0%	49%	1%	5%
Nissi vald	53%	0%	17%	17%	12%
Paldiski linn	55%	0%	30%	10%	5%
Rae vald	66%	0%	29%	2%	3%
Saku vald	51%	0%	35%	10%	4%
Saue linn	65%	0%	27%	6%	2%
Tallinn linn	60%	28%	8%	1%	3%
Viimsi vald	64%	0%	31%	4%	2%
Harju maakond	59%	22%	13%	3%	3%

Erinevalt teistest Eesti maakondadest, kus maakonnakeskuste õppeasutused konkureerivad üldjuhul maakonna parimate lõputunnistuse hinnetega õpilaste pärast, pakub Tallinna linn tõmbekeskusena piisavalt keskhariduse omandamise võimalusi ka maakonna teistest omavalitsustest pärit õpilastele, sõltumata nende õpilaste õpitulemustest.

Seetõttu on erinevalt teistest maakondadest Harju maakonnas pärast põhikooli Tallinnas keskhariduse omandamist jätkanud õpilaste keskmine lõputunnistuse hinne oluliselt erinev kodukoolis jätkavate õpilaste keskmisest hindest.

Küll aga tõuseb esile nii Tallinna Kesklinna linnaosas keskhariduse omandamist jätkanud või alustanud õpilaste keskmise hinde erinevus Tallinna linna üldisest tasemest, kui ka see, et maakonnast Tallinna Kesklinna linnaosa koolidesse õppima asunud õpilaste keskmine lõputunnistuse hinne on reeglina kõrgem teistes linnaosades õppivate õpilaste keskmisest hindest.

Tabelites 13 ja 14 on näha, kui palju põhikooli lõpetajatest jätkab õpinguid gümnaasiumiastmes oma maakonnas ja millised on nende õpilaste põhikooli keskmised lõpuhinded.

Harju maakonnas on põhiharidusejärgsed valikud valdavalt seotud kas koduomavalitsusega või Tallinnaga ja seetõttu käesolevas tekstis teiste omavalitsuste vahelist rännet (nt Anija vallast Kuusalu valda) siin eraldi ei käsitleta.

Tabel 13.

Aastatel 2006 - 2008 Harju maakonnas põhikooli järgselt jätkanud õpilaste liikumine.

Omavalitsus/linnaosa, kus omandas põhihariduse	Linnaosa, kus õpib												
	Haabersti linnaosa	Kesklinna linnaosa	Kristiine linnaosa	Lasnamäe linnaosa	Mustamäe linnaosa	Nõmme linnaosa	Pirita linnaosa	Põhja-Tallinna linnaosa	Tallinn kokku	Harju maakonna omavalitsused	Teised maakonnad	Kokku gümnaasiumis	Kokku kutsehariduses
Haabersti linnaosa	906	68	9	5	58	3	1	7	1 057	9	4	1 070	282
Kesklinna linnaosa	60	2 602	40	91	105	27	27	33	2 985	44	13	3 042	370
Kristiine linnaosa	22	58	254	10	28	5		6	383	5	3	391	86
Lasnamäe linnaosa	2	65	5	1 448	13		6	8	1 547	7	7	1 561	760
Mustamäe linnaosa	50	99	26	11	1 239	25	5	15	1 470	13	8	1 491	440
Nõmme linnaosa	56	106	12	5	131	431	1	22	764	18	7	789	228
Pirita linnaosa		18	1	10	1		211	2	243	5	1	249	56
Põhja-Tallinna linnaosa	53	45	20	23	56	4	4	630	835	5	14	854	449
Tallinn kokku	1 149	3 061	367	1 603	1 631	495	255	723	9 284	106	57	9 447	2 671
Aegviidu vald		2			1			2	5	8	2	15	9
Anija vald		5	4		3				12	111	3	126	75
Harku vald	13	9	4	2	16			1	45	88	4	137	52
Jõelähtme vald		10	2	7	11		1	2	33	67	2	102	50
Keila linn	5	14	7		8	2		1	37	244	4	285	177
Kernu vald	2	5	2		3	5		1	18	2	2	22	32
Kiili vald	1	6		3	3	1			14	66	4	84	43
Kose vald	1	13	3		2		1		20	163	9	192	69
Kuusalu vald		6	6		2		1		15	163	1	179	67
Kõue vald	2	1						1	4	21	8	33	41
Loksa linn		1						1	2	96	3	101	47
Maardu linn		11		20			4		35	169		204	247
Nissi vald		2	4		7	11		2	26	49	8	83	45
Padise vald	2	1	3	1	14	1	2	6	30	8	10	48	52
Paldiski linn				1				1	2	82		84	54
Raasiku vald		34	13	11	11	1		8	78	20	5	103	79
Rae vald		9	4	4	1			3	21	129	1	151	76
Saku vald	2	16	4	2	3	4		2	33	161	8	202	97
Saue linn	6	8	4		2	6	1	1	28	198	3	229	67
Saue vald	2		1	1		12			16	1	3	20	17
Vasalemma vald	3	1		1	1	9	1		16	11	4	31	50
Viimsi vald		34	6	7	7		14	7	75	224	4	303	68
Teised omavalitsused kokku	39	188	67	60	95	52	25	39	565	2 081	88	2 734	1 514
Harju maakond kokku	1 188	3 249	434	1 663	1 726	547	280	762	9 849	2 187	145	12 181	4 185

Tabel 14.

Aastatel 2006 - 2008 Harju maakonnas põhikooli järgselt jätkanud õpilaste liikumine põhikooli lõputunnistuse keskmine hinde alusel.

	Linnaosa, kus õpib												
Omavalitsus/linnaosa, kus omandas põhihariduse	Haabersti linnaosa	Kesklinna linnaosa	Kristiine linnaosa	Lasnamäe linnaosa	Mustamäe linnaosa	Nõmme linnaosa	Pirita linnaosa	Põhja-Tallinna linnaosa	Tallinn kokku	Harju maakonna omavalitsused	Teised maakonnad	Keskmine gümnaasiumis	keskmine kutsehariduses
Haabersti linnaosa	4,25	4,34	4,12	3,56	4,33	3,92	4,13	3,64	4,25	3,91	4,20	4,25	3,51
Kesklinna linnaosa	3,90	4,37	3,91	3,69	3,86	3,91	3,93	3,81	4,30	3,98	4,16	4,30	3,53
Kristiine linnaosa	3,86	4,52	4,31	3,71	4,03	4,16		3,86	4,27	4,10	3,83	4,26	3,46
Lasnamäe linnaosa	4,75	4,34	3,81	4,22	4,12		4,44	4,32	4,22	4,19	4,25	4,22	3,50
Mustamäe linnaosa	3,86	4,44	3,98	3,70	4,31	4,10	4,51	3,89	4,28	4,04	4,46	4,28	3,46
Nõmme linnaosa	3,96	4,55	3,94	3,46	4,32	4,23	4,06	3,78	4,25	4,12	3,93	4,24	3,58
Pirita linnaosa		3,99	3,63	3,61	4,06		4,29	3,63	4,23	4,83	3,44	4,24	3,45
Põhja-Tallinna linnaosa	4,23	4,48	4,52	3,91	4,32	4,13	4,52	4,16	4,20	4,46	4,18	4,20	3,53
Tallinn kokku	4,19	4,38	4,23	4,17	4,27	4,20	4,26	4,12	4,26	4,09	4,16	4,26	3,51
Aegviidu vald		4,88			4,88			4,25	4,63	4,19	4,03	4,31	3,56
Anija vald		4,65	4,28		4,62				4,52	4,27	4,10	4,29	3,67
Harku vald	3,85	4,48	3,52	3,50	4,30			3,19	4,07	4,28	3,97	4,21	3,47
Jõelähtme vald		4,68	4,38	3,87	4,32		4,19	4,66	4,35	4,20	4,66	4,26	3,52
Keila linn	4,18	4,59	4,63		4,67	4,19		3,88	4,52	4,38	4,72	4,40	3,55
Kernu vald	4,56	4,55	4,63		4,65	4,34		4,63	4,52	4,53	4,34	4,51	3,64
Kiili vald	3,50	4,02		3,79	4,73	3,75			4,07	4,34	4,23	4,29	3,59
Kose vald	4,94	4,70	4,46		3,69		4,44		4,56	4,13	4,49	4,19	3,39
Kuusalu vald		4,94	4,49		4,03		4,25		4,59	4,26	4,06	4,28	3,53
Kõue vald	4,66	5,00						4,81	4,78	4,65	4,66	4,67	3,66
Loksa linn		4,63						3,63	4,13	4,18	3,85	4,17	3,44
Maardu linn		4,76		4,34			4,25		4,46	4,22		4,26	3,58
Nissi vald		4,13	4,28		4,56	4,47		4,84	4,47	4,31	4,52	4,38	3,59
Padise vald	4,53	5,00	4,94	4,44	4,79	3,81	4,03	4,45	4,63	4,27	4,51	4,54	3,78
Paldiski linn				3,25				4,00	3,63	4,12		4,11	3,55
Raasiku vald		4,59	4,08	4,03	4,61	5,00		4,04	4,38	4,21	4,08	4,33	3,56
Rae vald		4,58	4,30	3,84	5,00			4,10	4,34	4,18	4,50	4,20	3,45
Saku vald	4,50	4,37	4,45	3,75	4,50	4,33		4,19	4,35	4,51	4,39	4,48	3,68
Saue linn	3,98	4,83	4,30		4,03	4,20	4,00	4,69	4,34	4,42	4,52	4,41	3,51
Saue vald	4,41		4,81	4,56		4,46			4,48	4,13	4,38	4,45	3,53
Vasalemma vald	4,42	4,81		5,00	4,50	4,11	3,75		4,27	4,35	4,30	4,30	3,61
Viimsi vald		4,53	3,83	3,64	4,19		3,60	4,03	4,14	4,35	4,17	4,30	3,50
Teised omavalitsused kokku	4,15	4,59	4,28	4,04	4,49	4,32	3,84	4,21	4,36	4,30	4,38	4,31	3,56
Harju maakond kokku	4,19	4,39	4,24	4,16	4,28	4,22	4,23	4,13	4,27	4,29	4,29	4,27	3,53

Arvestades Harju maakonna konteksti tuleb siinkohal vaadelda ka üldhariduses jätkanud õpilaste liikumist erinevates Tallinna linnaosades asuvate koolide vahel.

Tabel 14A

Üldhariduses jätkavate põhikooli lõpetanute ränne 2006-2008 linnaosade vahel, Tallinn, õppinud eesti õppekeeles või keelekümlusklassides.

	Linnaosa, kus jätkas									
Linnaosa, kus õppis	Haabersti linnaosa	Kesklinna linnaosa	Kristiine linnaosa	Lasnamäe linnaosa	Mustamäe linnaosa	Nõmme linnaosa	Pirita linnaosa	Põhja-Tallinna linnaosa	Mujal	Üldkokkuvõte
Haabersti linnaosa	11	65	8	3	52	3	1	5	11	159
Kesklinna linnaosa	40	267	40	64	89	27	27	26	53	634
Kristiine linnaosa	22	58	9	10	28	5		6	8	146
Lasnamäe linnaosa	2	29	4	15	7		6	5	12	80
Mustamäe linnaosa	47	94	25	7	102	24	5	14	17	335
Nõmme linnaosa	44	105	12	5	127	98	1	21	24	437
Pirita linnaosa		18	1	10	1			2	6	38
Põhja-Tallinna linnaosa	16	42	20	15	50	4	4	64	19	234
Kokku Tallinn	182	678	119	129	456	161	44	143	150	2063

	Linnaosa, kus jätkas (N>1)									
Linnaosa, kus õppis	Haabersti linnaosa	Kesklinna linnaosa	Kristiine linnaosa	Lasnamäe linnaosa	Mustamäe linnaosa	Nõmme linnaosa	Pirita linnaosa	Põhja-Tallinna linnaosa	Mujal	Üldkokkuvõte
Haabersti linnaosa	4,05	4,35	4,12	3,40	4,38	3,92		3,59	4,01	4,25
Kesklinna linnaosa	3,98	4,12	3,93	3,67	3,93	3,91	3,93	3,93	4,03	3,99
Kristiine linnaosa	3,86	4,52	4,21	3,71	4,03	4,16		3,86	4,00	4,18
Lasnamäe linnaosa	4,75	4,76	3,77	3,75	4,56		4,44	4,39	4,28	4,38
Mustamäe linnaosa	3,86	4,44	3,94	3,62	4,10	4,07	4,51	3,86	4,26	4,14
Nõmme linnaosa	3,88	4,54	3,94	3,46	4,31	4,15		3,79	4,09	4,23
Pirita linnaosa		3,99		3,61				3,63	4,59	3,96

Põhja-Tallinna linnaosa	4,07	4,46	4,52	3,86	4,39	4,13	4,52	4,04	4,25	4,25
Kokku Tallinn	3,93	4,33	4,06	3,68	4,19	4,09	4,13	3,95	4,13	4,14

1.7. Õpetajate koormus

Eri kooliastmete olemasolu koolis mõjutab õpetajate töökoormuse jaotumist erinevate kooliastmete klasside vahel. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 järgi töötavad koolis klassiõpetajad ja aineõpetajad. Klassiõpetajad õpetavad 1.- 6. klassini põhiliselt kõiki õppeaineid, aineõpetaja võib õpetada õppeaineid vastavalt oma kvalifikatsioonile ka 1.- 6. klassini.

Kvalifikatsiooninõuete määramises (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13082084>) täpsustatakse PGS vastavat sõnastust veelgi, määratledes põhikooli ühe või mitme aine õpetaja kvalifikatsiooninõuete kõrval ka gümnaasiumi ühe või kahe aine õpetaja kvalifikatsiooninõuded.

Sarnaselt koolivõrguga, kus erinevad koolitüübid konkureerivad 1.-6. klassi õpilaste osas, valitseb konkurents ka õiguse eest 1.-6. klasse õpetada. Õpetajate ettevalmistamisele, värbamisele ja töö planeerimisele on kooli tüübist sõltuvalt erinevad ootused ja võimalused. Reeglina suureneb alates teisest kooliastmest õppe läbiviimisega seotud õpetajate arv oluliselt.

Tabel 15.

Kõige levinuma kooli suurusega, **1 ja 2 paralleeliga tavakoolide arv**, keskmine õpilaste arv kooliastmes⁴ Eestis kokku

Kooli tüüp	algkool	põhikool	keskkool või gümnaasium
Koolide arv	79	215	123
Keskmine õpilaste arv 1. kooliastmes	23	33	69
Keskmine õpilaste arv 2. kooliastmes	21	35	75
Keskmine õpilaste arv 3. kooliastmes		44	96
Keskmine õpilaste arv gümnaasiumiastmes			92

Üheks gümnaasiumiastme hoidmise põhjuseks tuuakse sageli vajadus säilitada aineõpetajate töökoormus. Kuna aga gümnaasiumiastmega koolides on valdavalt 1-2 paralleeli, tagatakse gümnaasiumi aineõpetajatele vajalik töökoormus põhikooli 3. kooliastmes ja algklassides õpetamise arvelt.

Võrreldes õpetajate arvu kooliastmete ja kooli tüüpide lõikes, selgub, et esimese kooliastmega võrreldes on teises kooliastmes õpilaste õpetamisega seotud 14% rohkem õpetajaid algkoolides, 81% rohkem õpetajaid põhikoolides ning 93% rohkem õpetajaid gümnaasiumiga koolides. Samal ajal on võrreldes 2. kooliastmega kolmandas kooliastmes õppe läbiviimisega seotud 3% enam õpetajaid põhikoolides ja 19 % enam õpetajaid gümnaasiumiastmega koolides.

⁴ Arvutuslik paralleelklasside arv koolis. Ülesmardus kooliastme õpilaste arvu ja klassikomplekti täituvuse ülemise piirnõrmi jagatisest.

Keskmiselt 1 ja 2 paralleeliga gümnaasiumides on 2. kooliastmes õpetavaid õpetajaid üle 2 korra rohkem kui 1. kooliastmes, ületades sama keskmise paralleelklasside arvuga põhikoolide vastavat näitajat 26% võrra.

2007/2008. õppeaastal koostati Haridus- ja Teadusministeeriumis 41 Eesti üldhariduskooli (18 keskkooli või gümnaasiumi, 18 põhikooli, 5 algkooli) tunnijaotusplaanide alusel tunniressursi kasutamise ülevaate. Vaadeldi riiklikus õppekavas kooliastmeti kirjeldatud kohustuslike ainete ja valikainete õpetamiseks määratud õppetundide mahu jaotust klassiti ja aineti. Selle tulemusena tekkis ülevaade koolide poolt tegelikult rakendatud strateegiatest õppeainete õpetamise korraldamisel ja ainetundide jaotusest. Kuna enimlevinud valikute fikseerimiseks kasutati moodi (enimesinenud tundide arv klassiti vastavas aines), võib tundide arv tervikuna erineda põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud suurimast lubatud nädalakooormusest õpilase kohta.

Samas, arvestades õpetaja ametikohale kehtestatud õppe- ja kasvatustöö tundide arvu piirmääradega (põhikoolis 18-24, gümnaasiumis 18-22 õppetundi nädalas), saab tulemuste põhjal hinnata aineõpetajale täiskoormuse tagamiseks vajalike paralleelklasside arvu või hinnata mitme õppeaine õpetajate ettevalmistuse vajadust ja võimalikke ainete kombinatsioone eeldusel, et osade õppeainete õpetamiseks moodustatakse õpperühmad (tabel 15A).

Täiendava infona on tabelis esitatud kooliastme keskel algava aineõpetuse maht, mis tõenäoliselt lisandub aineõpetaja töömahule järgnevatel kooliastmetes.

Tabel 15A

Enimlevinud ainetundide mahu jaotusest tulenev õpetaja ametikohtade vajadus 1 paralleelklassi korral eri koolitüüpides.

Õppeaine	Ainetundide arv				Ametikohtade arv 1 paralleelklassi korral koormusnormil 21		
	2. kooliaste (kooliastme kestel lisanduvad õppeained)	Põhikooli 3. aste: 7.-9. klass kokku	Gümnaasiumiaste 10.-12. klass kokku	Gümnaasiumi progümnaasiumi astmega (7.-12. klass)	Põhikooli 3. aste: 7.-9. klass kokku	Gümnaasiumiaste 10.-12. klass kokku	Gümnaasiumi progümnaasiumi astmega (7.-12. klass)
Eesti keel ja kirjandus		13	15	28	0,62	0,71	1,33
A-võõrkeel		18	24	42	0,86	1,14	2,00
B-võõrkeel	8	18	12	30	0,86	0,57	1,43
Matemaatika		15	12	27	0,71	0,57	1,29
Geograafia		6	3	9	0,29	0,14	0,43
Bioloogia		6	4	10	0,29	0,19	0,48
Bioloogia/loodusõpetus		8	4	12	0,38	0,19	0,57
Inimeseõpetus	2	1	0	1	0,05	0,00	0,05
Ajalugu/ühiskonnaõpetus	5	8	10	18	0,38	0,48	0,86
Keemia		4	4	8	0,19	0,19	0,38
Füüsika		4	6	10	0,19	0,29	0,48
Muusika		3	3	6	0,14	0,14	0,29
Kunst		3	3	6	0,14	0,14	0,29
Tööõpetus		12	0	12	0,57	0,00	0,57
Kehaline kasvatus		6	6	12	0,29	0,29	0,57
muud valikained		2	7	9	0,10	0,33	0,43

Tabelite 15 ja 15a võrdlemisel selgub, et valdavas osas õppeainetes peab enamikus Eesti koolides õpetaja täiskoormuse saamiseks olemas valmis õpetama erinevaid õppeaineid. Sõltumata kooli tüübist on selge, et enamikus Eesti koolidest on täna tööl mitut õppeainet õpetavad õpetajad.

1.8. Õpetajate ja õpetaja ametikohtade arvud Harjumaa üldhariduskoolides

2007. aastal oli Harjumaal omavalitsuste koolide keskmisena ühe õpetaja kohta 10 õpilast ja 12,8 õpilast ühe õpetaja ametikoha kohta. Mõlemad näitajad ületavad Eesti keskmist näitajat (vastavalt 9,2 ja 12,6)⁵.

Tabel 16

Õpilaste arv vastavas kooliastmes õpetavate õpetajate arvu kohta kooliastmeti 2007./2008. õppeaastal Harju maakonnas

KOV	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	Gümnaasium	Keskmine
Aegviidu vald	3,3	1,1	2,2		4,1
Anija vald	6,5	3,3	3,9	3,9	8,2
Harku vald	7,7	6,2	7,0	4,0	10,2
Jõelähtme vald	5,7	2,3	4,6	2,7	6,4
Keila linn	10,7	15,0	3,6	2,9	7,4
Keila vald	11,5	5,6	2,7		6,9
Kernu vald	4,1	4,0	3,5		6,3
Kiili vald	11,8	4,2	5,0	4,1	12,5
Kose vald	6,3	3,7	5,0	5,1	9,0
Kuusalu vald	7,7	3,6	4,5	3,8	7,8
Kõue vald*	5,8	2,0	3,2		5,8
Loksa linn	6,5	3,0	3,8	2,8	7,4
Maardu linn	9,9	5,3	6,0	4,3	9,6
Nissi vald	8,2	3,7	4,3	3,9	8,5
Padise vald*	4,8	2,0	3,6		6,4
Paldiski linn	7,6	3,6	4,3	1,9	8,2
Raasiku vald	5,6	3,3	3,3		6,4
Rae vald	8,6	3,8	3,9	5,0	8,7
Saku vald	9,1	7,4	7,0	16,7	7,5
Saue linn	17,3	7,6	9,0	7,5	15,8
Saue vald	8,7	4,8	3,4		9,9
Tallinn linn	9,9	5,8	5,7	6,0	11,6
Vasalemma vald	6,3	3,2	2,8		7,5

⁵ Näitaja „Õpilaste arv õpetaja kohta” on kooliastmeti saadud järgmisel viisil. Õpilaste arv vastavas kooliastmes on jagatud kõigi sellel kooliastmel õppetööd läbi viivate õpetajate arvuga sõltumata sellest, kui suur on vastavas kooliastmes ühe või teise õpetaja tegelik töökoormus. Omavalitsuseti saadakse vastavad näitajad koolide keskmise alusel. Mida rohkem on tegutsevaid koole ja erinevaid õpetajaid vastavates koolides õppetööga seotud, seda madalamaks kujuneb vastav suhtarv. See näitaja üksi ei iseloomusta piisavalt koolivõrgu efektiivsust.

Viimsi vald	6,6	3,4	3,9	5,3	7,5
Harju maakond kokku	8,9	5,4	5,1	5,6	10,0

Tabelitest 16 ja 17 selgub, et reeglina on iga kooliastme puhul õpilaste arv selles kooliastmes õpetavate õpetajate kohta (sõltumata koormusest) tunduvalt madalam omavalitsuse vastavast suhtarvust kokku. See tähendab, et 1 õpetaja poolt viiakse õppetööd läbi pigem väikese koormusega võimalikult paljudes kooliastmetes ja ei keskenduta (näiteks) õpetamisele ühes või kahes kooliastmes.

Põhjuseid, miks näitajad just sellisteks kujunevad, on kaks. Esmalt mõjutab õpilaste arvu õpetaja kohta omavalitsuse koolivõrgu koosseis. Näiteks mõjutavad Viimsi valla vastavat näitajat oluliselt Püüsi ja Prangli põhikoolide näitajad. Teiseks iseloomustab see valdavalt põhikooliklassidega gümnaasiumides valitsevat olukorda, kus võimalusel kaasatakse aineõpetaja erialase koormuse tagamiseks esimesel võimalusel, so vastava aine olemasolul vastava kooliastme tunnijaotusplaanis.

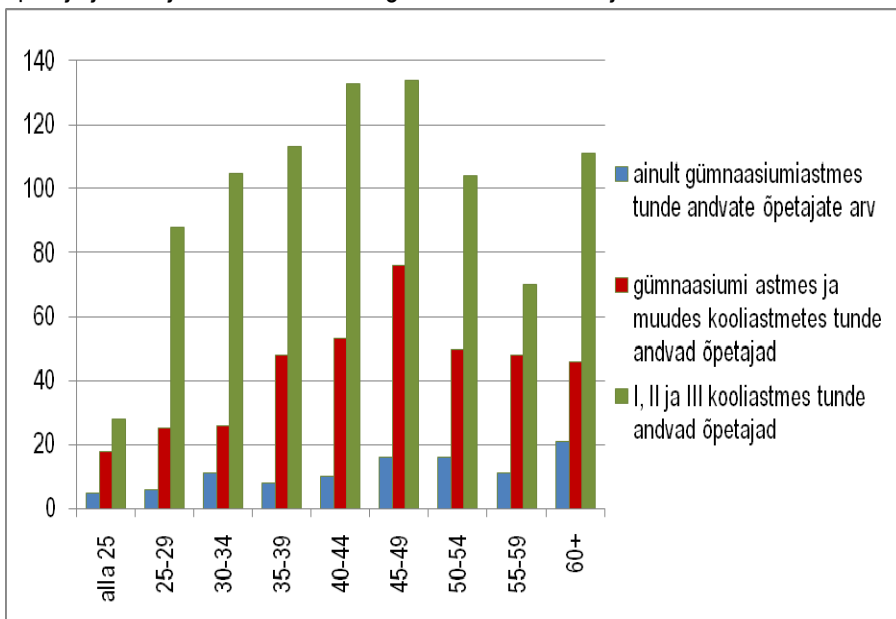
Tabel 17

Õpilaste arv õpetaja ametikoha kohta kooliastmeti 2007./2008. õppeaastal Harju maakonnas

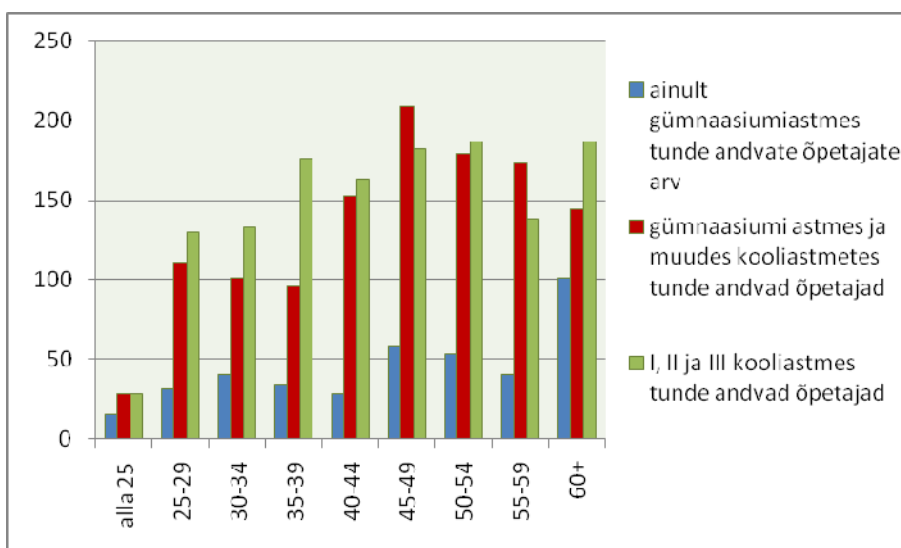
KOV	1. kooliaste	2. kooliaste	3. kooliaste	Gümnaasium	Keskmine
Aegviidu vald	7,1	5,4	5,4		5,9
Anija vald	11,8	10,0	10,0	9,8	10,0
Harku vald	14,6	28,5	11,8	11,7	14,3
Jõelähtme vald	11,2	7,9	10,1	8,2	8,8
Keila linn	14,1	56,5	6,7	5,9	9,9
Keila vald	12,7	11,0	6,2		8,9
Kernu vald	8,9	15,5	7,7		8,6
Kiili vald	16,1	11,5	11,5	11,3	12,5
Kose vald	10,9	11,6	11,1	12,1	10,2
Kuusalu vald	14,3	10,5	12,3	8,8	10,9
Kõue vald	9,6	7,8	8,6		8,6
Loksa linn	12,3	12,4	10,1	8,3	10,6
Maardu linn	13,9	12,2	10,0	9,0	10,9
Nissi vald	13,0	12,0	12,1	8,3	11,3
Padise vald	8,7	7,6	7,5		7,7
Paldiski linn	15,5	14,0	9,6	6,4	10,6
Raasiku vald	11,8	14,3	9,2		10,2
Rae vald	15,8	11,4	10,6	14,1	12,1
Saku vald	11,1	10,6	12,3	26,7	11,2
Saue linn	21,8	16,1	13,8	14,9	15,9
Saue vald	15,8	15,0	10,5		14,3
Tallinn linn	18,1	15,9	13,9	12,8	14,5
Vasalemma vald	11,7	9,9	7,3		9,4
Viimsi vald	12,3	10,0	9,6	13,8	10,3
Harju maakond kokku	15,7	15,8	12,2	12,2	12,8

Tabelite 16 ja 17 andmete puhul on kasutatud üldhariduskoolide tegevusnäitajates rakendatud koolipõhiseid andmeid ning mitme õppeasutusega omavalitsuse puhul näidatakse omavalitsuse

õppeasutuste keskmist. Andmete tõlgendamisega peab siinkohal olema ettevaatlik, sest statistika põhjal ei saa otsustada, kas mitmes koolis ja erinevates kooliastmes osakoormustega õpetamine on õpetaja ja koolijuhtide teadlikult langetatud valikud või ajutine lahendus.

Joonis 3 Õpetajate jaotus vanuse järgi Harjumaal (va Tallinn, 2007/08 õa)

Joonis 4 Õpetajate jaotus vanuse järgi, Tallinn (2007/08 õa)

Joonistel 3 ja 4 on näha, et õpetajaid, kes töötavad ainult gümnaasiumiastmega, on kogu Harjumaal oluliselt vähem, kui neid, kes töötavad ainult põhikooli ulatuses või kõigis kooliastmetes. Väljaspool Tallinna on õpetajatel võimalus töötada kõigis neljas kooliastmes väiksem kui ülejäänud Harjumaal. Harjumaal (ilma Tallinnata) on kõige enam neid õpetajaid, kes töötavad põhikooli kõigi astmete õpilastega. Kui Harjumaal on nooremaid õpetajaid enam nende hulgas, kes töötavad põhikooli õpilastega, siis Tallinnas on kuni 34 aastaste õpetajate osakaal joonisel toodud jaotustes (ainult

põhikooli õpilastega, ainult gümnaasiumiastme õpilastega või kõigi kooliastmete õpilastega töötavad õpetajad) ligilähedaselt võrdne.

2. Harjumaa koolivõrgu prognoos

2012./2013. õppeaasta prognoosi eeldused:

Koolivõrgu prognoosimisel lähtume järgnevast:

Üldhariduse koolivõrku modelleeritakse lähtuvalt (a) teada olevast tavakooli õpilaste arvust 2007/08. õppeaastal ja (b) nende eeldatavast arvust 2012/13. õppeaastal järgmistel eeldustel:

- õpilaste arv 1.-5. klassis = sündide arv aastatel 2001-2005 x 95%;
- õpilaste arv 6.- 9. klassis = õpilaste arv 1.- 4. klassis 2007/08 õa;
- õpilaste arv 10.- 12. klassis = õpilaste arv 5.- 7. klassis 2007/08 õa x 60%.

Tabel 18.

Kriteeriumid modelleerimiseks (PRAXISE koolivõrgu-uuringu kriteeriume on täpsustatud 2008. a käivitunud rahastamismudeli kriteeriumidega).

	min õpilaste arv	max paralleelklasside arv		
		asustustihedus, in/km ²		
		<8	8-500	>500
I kooliaste	18	1	2	3
II kooliaste	18	1	2	3
III kooliaste	60*	2	2	3
gümnaasiumiaste (G12, PrG)	126*	2	2	3
gümnaasiumiaste (G3)	252**	-	-	5
* st vähemalt 2 paralleeli, ** st vähemalt 4 paralleeli				
kooli tüüp	min õpilaste arv	max õpilaste arv		
		asustustihedus, in/km ²		
		<8	8-500	>500
A3	18	72	144	216
A6	36	144	288	432
PK	96	288	432	648

G12	222	504	648	972
G3	252	-	-	540
PrG	186	-	360	540

Kollasega on tabelis 18 tähistatud lähteandmete erinevused võrreldes PRAXISe uuringuga.

Järgmiste kombinatsioonide erinevus tuleneb eelkõige sellest, milliseid koolitüüpe tahetakse moodustada. Arvestades aga kooliastmete kattuvust täna kehtivate erinevate koolitüüpide korral (tabelist 19 näeme, et esimese kolme klassi õpilastel on vastava kooli olemasolu korral võimalus valida 4 erineva koolitüübi vahel) ja asustustihedusest tulenevaid erisusi, võib ette tulla piirkondi, kus mitte kattuvate astmetega koolide moodustamine osutub mitte ainult võimatuks, vaid ka ebaefektiivseks ja halvendaks hariduse kättesaadavust. **Seetõttu on koolivõrgu võimalikes arvutuslikes variantides olemas ka koolid, kus on 1.-12. klass, või koolid, kus on koos gümnaasium ja progümnaasium.** Koolivõrgu modelleerimist on kõikide kombinatsioonide puhul alustatud alati gümnaasiumiastmest ning liigutud sealt järjest madalamate kooliastmete poole.

Tabel 19

Koolitüübid neile vastavate klasside ja kooliastmetega

Kooli tüübid	Klassid												Kooliastmed*			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4
algkool (A3)																
algkool (A6)																
põhikool (PK)																
põhikooliga gümnaasium (G12)																
gümnaasium (G3)																
progümnaasiumiga gümnaasium (PrG)																

* Siin ja edaspidi on 4. kooliaste ja gümnaasiumiaste käsitletud sünonüümidenä

Koolitüüpide moodustamise järjekord ja kombinatsioonid

- **Variant A⁶:** G12 → PK → A6 → A3.
- **Variant B:** G12 (<8 ja 8-500 in/km²) ja G3 (>500 in/km²) → PK → A6 → A3.
- **Variant C:** G3 (>500 in/km²) → PK → A6 → A3.
- **Variant D:** G12 (<8 in/km²) ja PrG (8-500 in/km² ja >500 in/km²) → PK → A6 → A3.

Kuna koolitüüpide moodustamisel lähtutakse ka asustustihedusest, siis on tabelis 20 toodud Harjumaa omavalitsuste jaotus asustustiheduse järgi. Suures enamikus maakonna omavalitsustest on asustustihedus 8 – 500 inimest ruutkilomeetril.

⁶ Variant A on toodud arvutustesse, et näidata, milline oleks olukord, kui koolitüüpides ei toimuks muudatusi. Variantide B ja D korral on põhikooliga gümnaasium eelkõige hõrealadel lahenduse leidmiseks.

Tabel 20.

Harjumaa omavalitsuste jaotus asustustiheduse järgi

Asustustihedus <i>in/km²</i>	Omavalitsused	% omavalitsustest
<8	Padise ja Kõue vallad	8%
8-500	Kuusalu, Kernu, Anija, Nissi, Keila, Kose, Kiili, Jõelähtme, Raasiku, Saue, Rae, Saku, Harku, Aegviidu, Viimsi, Vasalemma vallad ja Paldiski linn	72%
>500	Maardu, Keila, Loksa, Saue ja Tallinn linnad	20%
Kokku	25	100

Koolivõrgu modelleerimist alustame lähteaasta ja prognoositava aasta võrdlemisega, mis annab võimaluse mõista arvatava muutuse ulatust.

Prognoosi järgi väheneb õpilaste arv Harjumaal 2012./13. õppeaastaks kokku 3200 õpilase võrra (tabel 21A ja tabelid 21, 22). I kooliastme õpilaste arvu kasv on oluline - 2800 õpilase võrra võib selle astme õpilaste arv kasvada, II kooliastmel on kasv väiksem - tõenäoliselt kasvab õpilaste arv 650 õpilase võrra. III kooliastmel aga väheneb õpilaste arv kuni 1950 võrra. Prognoosi eeldustes seatud tingimustel väheneb kõige enam gümnaasiumiastmel õpilaste arv - 4710 õpilase võrra.

Tabel 21A

Õpilaste arvu muutus kooliastmeti omavalitsuses ning omavalitsuse asustustiheduse järgi, 2007./2008 õppeaasta ja 2012./2013. õppeaasta prognoosi vahe

2007/08	I aste	II aste	III aste	IV aste	Kokku
<8 in/km ²	100	100	200	100	450
8-500 in/km ²	3400	3250	3650	2750	13100
>500 in/km ²	10200	9950	11300	10000	41450
Kokku	13700	13300	15150	12800	55000
20012/13	I aste	II aste	III aste	IV aste	Kokku
<8 in/km ²	100	100	100	50	350
8-500 in/km ²	2800	3000	3250	1950	11000
>500 in/km ²	13600	10850	9850	6100	40450
Kokku	16550	13950	13200	8100	51800
	2800	650	-1950	-4700	3200

Tabel 21.

Õpilaste arv kokku ja keskmiselt kooliastmeti omavalitsuses ning omavalitsuse asustustiheduse järgi, 2007./2008 õppeaasta

Asustustihedus		I aste	II aste	III aste	IV aste	Kokku
<8 in/km2	kokku	93	90	187	80	450
	keskmine omavalitsuses	47	45	94	40	225
8-500 in/km2	kokku	3420	3262	3660	2741	13083
	keskmine omavalitsuses	201	192	215	161	770
>500 in/km2	kokku	10198	9952	11309	9989	41448
	keskmine omavalitsuses	2040	1990	2262	1998	8290
Kokku	kokku	13711	13304	15156	12810	54981
	keskmine omavalitsuses	571	554	632	534	2291

Tabel 22.

Õpilaste arv kokku ja keskmiselt kooliastmeti omavalitsuses ning omavalitsuse asustustiheduse järgi, prognoos 2012./2013. õppeaasta

Asustustihedus		I aste	II aste	III aste	IV aste	Kokku
<8 in/km2	kokku	108	107	85	68	368
	keskmine omavalitsuses	54	54	43	34	184
8-500 in/km2	kokku	2805	2996	3264	1944	11009
	keskmine omavalitsuses	165	176	192	114	648
>500 in/km2	kokku	13622	10871	9842	6090	40425
	keskmine omavalitsuses	2724	2174	1968	1218	8085
Kokku	kokku	16535	13974	13191	8102	51802
	keskmine omavalitsuses	689	582	550	338	2158

Järgnevalt prognoosime asustustihedusest ja valikukriteeriumidest lähtudes kõigi maakonna õpilaste jaoks vajaliku koolide arvu õppeaastaks 2012/2013. **Ühtlasi esitame samade modelleerimise kriteeriumide järgi ka arvutuse õppeaasta 2007/2008 kohta (tabelis 23), et võrrelda samadelt alustelt olemasolevat olukorda ja selle kuvandit.** See arvutus näitab, et prognoosi kõigi erinevate variantide korral ei oleks koolide hüpoteetiline arv väiksem tegelikust koolide arvust. Variandi D korral oleks koolide arv suurem kui praegu Harjumaal.

Variandi A puhul (mis on toodud arvutustesse, et näidata, milline oleks olukord, kui koolitüüpides ei toimuks muudatusi) oleks võimalik moodustada gümnaasiumiastmega koolitüüpides ainult põhikooliga gümnaasiume (selliseid moodustuks 51, mis on 28 võrra väiksem kui olemasolev põhikooliga gümnaasiumide arv), põhikoolide arv aga kasvaks 4 võrra ning algkoolide arv väheneks oluliselt just 6-klassiliste algkoolide arvelt. Koolide koguarv oleks 38 võrra väiksem. Hõrealadel (Kõue ja Padise vallad) saaks moodustada 2 põhikooli.

Variandi B korral on moodustused nii puhtad gümnaasiumid kui põhikooliga gümnaasiumid. Kõik puhtad gümnaasiumid (22) asuksid asustustihedusega >500 in/km² aladel ja põhikooliga gümnaasiumid (15) asustustihedusega 8-500 in/km² aladel. Oluliselt kasvaks põhikoolide arv – ka >500 in/km² aladel ja kokku moodustuks neid 74, mis on tänasest 41 võrra enam. Algkoolide arv jääks samaks, mis variandi A korral.

Variandi C korral ei lubata G12 moodustamist – gümnaasiumiastmed koonduksid aladele >500 in/km² (Maardu, Keila, Saue, Loks, Tallinn) ja neid saaks olla meie arvutuse reeglite alusel 28. Põhikoolide arv kasvaks veelgi enam kui variandi B korra – 90ni. Algkoolide arv jääks aga ikka samaks nagu variantide B ja C korral.

Variant D, mis lubab moodustada progümnaasiumiga gümnaasiume, annaks lahenduse, kus oleks 51 progümnaasiumiga gümnaasiumi. Neist 15 moodustuksid asustustihedusega 8 – 500 in/km² aladel. Põhikoolide (39) moodustuks vähem kui 6-klassilisi algkooli, mida saaks olla 45. Viimane variantidest ongi selline, kus koolide arv oleks suurem, kui eelmisel õppeaastal kooli oli, ja erinevatest variantidest ainult D annaks muutuse algkoolide arvus.

Erinevalt teistest maakondadest annavad Harjumaal erinevad variandid (nendes lubatud kindlad koolitüübid) väga selgelt erinevaid lahendusi.

Tabel 23.

2007./2008 õppeaasta koolide arvu arvutus variantidesse seatud kriteeriumide järgi

	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
Koolide tegelik arv 2007/08 õppeaastal	<8 in/km ²	0	0	4	0	0	0	4
	8-500 in/km ²	0	8	20	13	0	0	41
	>500 in/km ²	1	6	9	66	1	0	83
	Kokku	1	14	33	79	1	0	128
Variant A	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km ²	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km ²	1	1	17	15	.	.	34
	>500 in/km ²	0	0	18	36	.	.	54
	Kokku	1	1	37	51	.	.	90

Variant B	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km2	1	1	17	15	.	.	34
	>500 in/km2	0	0	55	.	22	.	77
	Kokku	1	1	74	15	22	.	113
Variant C	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	.	.	.	2
	8-500 in/km2	1	1	33	.	.	.	35
	>500 in/km2	0	0	55	.	28	.	83
	Kokku	1	1	90	.	28	.	120
Variant D	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km2	1	16	18	.	.	15	50
	>500 in/km2	1	29	19	.	.	36	85
	Kokku	2	45	39	0	.	51	137

Proгноosis koolide arvu õppeaastaks 2012/2013 (tabel 24), arvestame nii sündimust kui ka välja kujunenud õpirännet.

Tabel 24.

Koolide arvu prognoos 2012./2013. õppeaasta, jälgides praegusi siirdeid (õpirännet)

Variant A	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km2	1	1	23	7	.	.	32
	>500 in/km2	13	4	25	23	.	.	65
	Kokku	14	5	50	30	.	.	99
Variant B	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km2	0	1	25	6	.	.	32
	>500 in/km2	13	4	48	.	15	.	80
	Kokku	13	5	75	6	15	.	114
Variant C	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	.	.	.	2
	8-500 in/km2	0	1	31	.	.	.	32
	>500 in/km2	13	4	48	.	19	.	84
	Kokku	13	5	81	.	19	.	118
Variant D	Asustustihedus	A3	A6	PK	G12	G3	PrG	Kokku
	<8 in/km2	0	0	2	0	.	.	2
	8-500 in/km2	1	4	24	.	.	7	36
	>500 in/km2	13	28	25	.	.	23	89
	Kokku	14	32	51	0	.	30	127

Prognoosides koolide arvu asustustiheduse ja ette antud kriteeriumide järgi õppeaastaks 2012/2013, saame Harjumaal järgmised tulemused:

Variant A (muutusi koolitüüpides ei toimu, säilivad põhikooliga gümnaasiumid) korral koolide koguarv suureneks 9 võrra, kui tulemust võrrelda samade kriteeriumide järgi 2007./2008. õppeaastaks arvutatud vajaliku koolide arvuga. Asustustiheduste järgi kasvaks koolide arv oluliselt >500 in/km² korral – just põhikoolide ja 3-klassiliste algkoolide arvu kasvu tõttu. 21 võrra kahaneks põhikooliga gümnaasiumide arv. Võrreldes aga 2007./2008. õppeaasta tegeliku koolide arvuga, väheneks prognoositav koolide koguarv – koole oleks tõenäoliselt 29 võrra vähem.

Variant B – lubatud on nii põhikooliga gümnaasiumid (G12) kui puhtad gümnaasiumid (G3), siis moodustuksid asustustihedusega >500 in/km² omavalitsustes kokku 15 puhast gümnaasiumi ja asustustihedusega 8 – 500 in/km² omavalitsustes 6 põhikooliga gümnaasiumi. Põhikoolide arv oleks aga rohkem kui 2 korda suurem, võrreldes praeguse tegeliku põhikoolide arvuga maakonnas. 2 neist oleks hõreda asustustihedusega omavalitsustes. Nii nagu variandi A korral, moodustuks ka variandi B tingimuste kohaselt 3-klassilisi algkoole rohkem (13) ning lisaks saaks moodustada ka viis 6- klassilist algkooli.

Variant C – kui gümnaasium võiks olla ainult omaette seisev koolitüüp, siis moodustuks neid Harjumaal 19 ja nad kõik oleksid omavalitsustes asustustihedusega >500 in/km², põhikoole oleks veel enam kui variandi B korral (81), algkoolide kohad ja arv oleksid aga samad nagu variandi B korral. Variandi C põhiline koolitüüp olekski põhikool 19 puhta gümnaasiumi kõrval.

Variant D – moodustuks 30 progümnaasiumiga gümnaasiumi, neist 7 asustustihedusega 8 – 500 in/km² omavalitsustes. Oluliselt suurem oleks algkoolide arv – 46st algkoolist oleks 3-klassilisi 14 ja 6-klassilisi 32 –, kuid ei ühtegi hõreda asustustihedusega omavalitsustes. Põhikoole oleks kokku 51 ja 2 neist hõreda asustustihedusega omavalitsustes. Asustustihedusega 8 – 500 ja >500 in/km² omavalitsustes moodustuks põhikoole praktiliselt võrdne arv – 24 ja 25.

Ka prognoositud variandid kinnitavad, et Harjumaal saab määravaks see, millised koolitüübid on reeglina lubatud ning millised normid koolide täituvuseks kehtestatakse.

Koolide ja klasside arvu järgi on modelleerimise kriteeriumeid arvestades võimalik prognoosida õpetajate arvu täiskoormuse ekvivalendis õppeaastaks 2012/2013 (tabel 25) ning vaadata, milliseks kujuneb õpilaste arv ühe õpetaja kohta täiskoormuse ekvivalendis (tabel 26), kui klassi täituvus lähtuks seatud kriteeriumidest.

Tabel 25.

Õpetajate arv (täiskoormuse ekvivalendis) Harjumaal prognoositud koolide arvu järgi

Asustustihedus (in/km ²)	Tegelik 2007./2008. õppeaasta	Mudeli variandid 2008				Mudeli variandid 2012./2013. õppeaasta			
		A	B	C	D	A	B	C	D

<8	46	32	32	32	32	25	25	25	25
8-500	800	824	824	741	845	703	702	674	711
>500	3117	2427	2520	2696	2506	2461	2497	2592	2467
Kokku	3963	3283	3376	3469	3383	3189	3224	3291	3203

Tabel 26

Õpilasi õpetaja ametikoha kohta, Harjumaa (arvutatud vastava asustustihedusega omavalitsuste keskmisena):

Asustustihedus (in/km ²)	Tegelik 2007./2008, õppeaasta	Mudeli variandid 2008				Mudeli variandid 2012./2013. õppeaasta			
		A	B	C	D	A	B	C	D
<8	9,8	14,1	14,1	14,1	14,1	14,7	14,7	14,7	14,7
8-500	16,4	15,9	15,9	17,7	15,5	15,7	15,7	16,3	15,5
>500	13,3	17,1	16,4	15,4	16,5	16,4	16,2	15,6	16,4
Kokku	13,9	16,7	16,3	15,8	16,3	16,2	16,1	15,7	16,2

Hõrealadel oleks võimalik väikene õpilaste arvu kasv õpetaja ametikoha kohta. Omavalitsustes asustustihedusega 8 – 500 in/km² väheneb õpilaste arv õpetaja ametikoha kohta variantide A, B ja C korral, variant D korral jääks aga samaks. Asustustihedusega > 500 in/km² omavalitsustes kasvaks õpilaste arv õpetaja ametikoha kohta ainult variandi C korral. Võrreldes aga 2007./08. õppeaasta tegeliku õpilaste arvuga õpetaja ametikoha kohta kasvaks prognoositud variantide korral õpilaste arv õpetaja ametikoha kohta kõigi variantide korral. Samas jääks keskmine õpilaste arv õpetaja ametikoha kohta aga ikkagi oluliselt madalamaks kui täna põhikoolis lubatud maksimaalne õpilaste arv klassis.

3. Koolivõrgu optimeerimise hindamine

Paljudes hariduskorraldust käsitlevates dokumentides seatud eesmärk - tagada kõigile õppijatele parimad võimalused kohustusliku hariduse omandamiseks, järgides efektiivsuse põhimõtet - tähendab tegelikkuses katset optimeerida koolivõrku nii riigi kui ka piirkondade tasandil. Kui õpilaste arv muutub, kahaneb sellisel määral nagu Eestis viimase kümne aasta jooksul, siis on võimalik kaks stsenaariumi.

- 1) Jätkatakse olemasolevate koolidega, kuni õpilaste arv muutub nii väikeseks, et ei riik ega omavalitsus ei suuda lõpuks tagada kvaliteetset õpet.
- 2) Analüüsides õpilaste arvu muutusi ja koolivõrgu põhiindikaatoreid, kavandatakse kohalike omavalitsuste, maavalitsuste ja riigi koostöös kogu riiki kattev uus koolivõrk.

Koolivõrgu optimeerimisel on tähtis, et peetakse silmas:

- õppimise ja õpetamise kvaliteeti;
- hariduse kättesaadavust ja omandamise edukust;
- õppekeskkonna turvalisust ja tervislikkust
- koolitee turvalisust;
- koolide ja haridussüsteemi efektiivsust.

Valikuid analüüsides ja põhjendades tuleks kasutada järgmisi indikaatoreid nii riigi kui ka maakonna tasandil

	Tase 2007./2008. õppeaastal	Tase 2008./2009. õppeaastal	Proгноositav 2012./2013. õppeaastal	Arengukavas seatud eesmärk
Muutuste kava võrdlemiseks				
Kvaliteet ja tõhusus				
Kvalifitseeritud õpetajate osakaal ametikohtade lõikes				
Gümnaasiumiastme õppesuundade arv				
Õpilaste keskmine arv klassis				
Õpilaste arv ühe õpetaja ametikoha kohta				
Klassiruumide pindala õpilase kohta				
Koolitransporti kasutavate õpilaste määr				
Monitooringuks				
Kvaliteet ja tõhusus				

Väljalangevuse määr päevases õppevormis				
Põhikooli lõpetajate määr alustanutest				
Gümnaasiumi lõpetanute määr alustanutest				
Järgmisel haridustasemel õpingute jätkajate määr				
Õpilaste, õpetajate ja lastevanemate rahulolu õppekeskkonnaga				
Põhikooli eesti keele lõpueksami ja matemaatika lõpueksami keskmine tulemus.				
Gümnaasiumi eesti keele, matemaatika ja võõrkeele lõpueksami keskmine tulemus				
Kogukulud õpilase kohta aastas				
Investeeringud õpilase kohta aastas				
Turvalisus				
Õnnetusjuhtumite arv koolis ja kooliteel				
Õppekeskkonna vastavus turvalisuse ja tervislikkuse nõuetele				

Koolivõrgu optimeerimisel tuleb tingimata arvesse võtta ka huvihariduse ja tugiteenuste kättesaadavust.

Teades, milline on olemasolev situatsioon, millised on olulisemad mõjutegurid ülalloetletud indikaatoritele, saab nendest tulenevalt hinnata olemasoleva ja kavandatava koolivõrgu erinevusi.

4. Tegevuste järjekord koolivõrgu optimeerimise kavandamisel

Suured muutused õpilaste arvudes, õppe kvaliteet ning koolikorralduse efektiivsus on need põhjused, miks koolivõrgu optimeerimisele asutakse.

Tulenevalt haridussüsteemi korraldusust (koolikohustus algab 7aastaselt) saab ja peab koolivõrgu optimeerimisel prognoosima olukorda vähemalt 7-10 aastaks ette.

Kõige olulisem informatsioon, mis on vajalik koolivõrgu optimeerimisülesande lahendamiseks, on seotud laste/õpilaste arvuga.

- 1) Koolivõrgu planeerimise aluseks on vanusegruppide suurus nii riigi, maakonna kui ka kohaliku omavalitsuse tasemel⁷.
 - a) laste arv, kes lähema 6-7 aasta jooksul kooli tulevad, on teada,
 - b) selle alusel on võimalik arvutada õpilaste arv klassiti;
 - c) laste sünni realistliku prognoosi tegemiseks saab arvestada seniseid trende ja sarnases situatsioonis olevate riikide demograafilisi muutusi;
 - d) haridusliku erivajadusega laste arvu on keerulisem prognoosida, kuid on vajalik ja aitab täpsustada nii vajaliku koolituse läbinud õpetajate arvu kui koolikeskkonna sobivaks muutmise kulutusi.
- 2) Migratsioon maakonna ja riigi tasandil mõjutab oluliselt õpilaste arvu prognoosi piirkondades. Kuigi sisemigratsiooni on raske prognoosida, on võimalik arvestada toimivat õpirännet. Selleks tuleb kaasata parimad spetsialistid ja vajadusel koguda täiendavat informatsiooni riiklikul tasandil. Migratsiooni ja õpirände näitajad tuleks hinnata
 - a) riigi,
 - b) maakonna,
 - c) kohaliku omavalitsuse tasandil.

Arvutused õpilaste arvu teada saamiseks peavad olema koordineeritud ja terviklikud, et saada objektiivne pilt inimeste tegelikust liikumisest ja õpilaste arvudest piirkonniti erinevates kooliastmetes. Jättes õpilaste koguarvu prognoosi riigi tasandil koostamata, võib juhtuda, et omavalitsuste poolt prognoositud õpilaste arvud on suuremad kui õpilaste tegelik arv sisemigratsiooni mitmekordse arvestamise tõttu, sest paljud omavalitsused loodavad, et õppijad tulevad just nende juurde.

⁷ Lähteandmete korrektsuse tagamise eelduseks on korrastatud rahvastikuregistri andmed. Iga kohalik omavalitsus peaks suutma tagada, et tal on teada oma territooriumil elavate inimeste arvud ja vanused selleks, et täita temale pandud kohustused.

Tulemuseks saame õpilaste arvud (klassiti) kõigi kooliastmete kohta järgmiseks 7-10 aastaks. Prognoosi alusel saab hinnata, milline peaks olema hariduskorraldus (koolivõrk) omavalitsuse ja maakonna tasandil – kus peaksid koolid asuma (arvestades ka võimalikku koolitee pikkust, gümnaasiumiastme puhul õpilaskodu olemasolu või võimalikku jagamist kutseõppeasutustega), millised koolid tuleb sulgeda/asutada/koondada.

Tulemuseks saadakse:

Hüpoteetiline koolivõrk – õpilaste arvud erinevatel kooliastmetel ja koolitüüpides.

- 3) Järgnevalt tuleb hinnata olemasolevaid koolihooneid järgmistest aspektidest:
 - a) asukoht;
 - b) klassiruumide ja teiste nõuetest tulenevate ruumide olemasolu, nende kasutatavuse määr, seisukord;
 - c) vajalikud investeeringud ruumide korrastamiseks, turvalisuse tagamiseks, täiendavate hoonete rajamiseks vastavalt tervisekaitse nõuetele;
 - d) kooliastmetele vastava kaasaegse õpikeskkonna olemasolu.
- 4) Olles koostanud hüpoteetilise koolivõrgu, tuleb kirjeldada/arvutada seda iseloomustavaid näitajaid/indikaatoreid. Juhul, kui hüpoteetiline koolivõrk sisaldab erinevaid alternatiive (meie näites on alternatiivid moodustunud erinevate koolitüüpide valiku tagajärjel), siis tuleb hinnata ka erinevate alternatiivide maksumust. Tuleb leida vastavus õpilaste arvudes olemasoleva koolivõrgu ja hüpoteetilise koolivõrgu vahel
 - a) kooliastmetes,
 - b) erinevat tüüpi õppeasutustes,
 - c) erinevates piirkondades.
- 5) Koostada olemasoleva ja hüpoteetilise koolivõrgu (tema alternatiivide) näitajate/indikaatorite võrdlus, arvestades:
 - a) tulemusindikaatoreid ja seatud eesmärgid,
 - b) investeeringute vajadust iga alternatiivi korral,
 - c) majanduslikke tagajärgi alternatiivsetele investeeringute programmidele.

Tähelepanu tuleb pöörata kvalitatiivsetele faktoritele koos kõigi poolt- ja vastuargumentidega, millele alternatiivsed lahendused võivad osutada, ja võimalusel need järjestada:

- *koolide ajalugu ja traditsioonid,*
- *koolidevahelise koostöö võimalused,*
- *kooli keskkond,*

- **koolitee turvalisus,**
- **poliitikute hoiak erinevate alternatiivide suhtes.**

Järjestades hüpoteetilise koolivõrgu koolid õpilaste arvude järgi kooliastmetes, saame tulemuseks pildi optimaalsest koolivõrgust arvestades:

- olemasolevat koolivõrku;
- vajalike investeeringute mahtu;
- olemasolevaid koolihooneid;
- kvalitatiivseid faktoreid, mis mõjutavad otsuseid.

Hüpoteetiline koolivõrk võib küll rahuldada nõudmisi ja kriteeriume õpilaste arvude osas, peab aga samal ajal olema kättesaadav kõigile õpilastele, kes on planeeritud vastavates koolides õppima asuma. **Seega tuleb hüpoteetilist koolivõrku järgnevalt analüüsida kättesaadavuse aspektist, kas ja kuidas mõjutab uus koolivõrk õpilaste transpordi vajadust.** Arvestada tuleb, et see võib igal aastal olla erinev. Koolitranspordi skeemi ja lepinguid tuleb igal aastal uuendada. Oluline on siinjuures analüüsida ka seda, kas ja millisel määral mõjutab koolitee läbimiseks kuluv aeg õpilaste koolipäeva pikkust, kuidas tagatakse õpilaste osavõtt huvitegevusest ning muudest õppetunnivälistest tegevustest.

- 6) Koolitranspordi vajaduse analüüs:
- a) transporti vajavate õpilaste arv;
 - b) investeeringute vajadus transpordi korraldamiseks – bussid, jooksvad kulud aastas;
 - c) kuidas tagada koolitranspordi turvalisus;
 - d) kulu-tulu analüüs alternatiivsete lahenduste osas (ühistranspordi kasutamine; koolibussi üürimine firmalt; koolibusside kasutamine ka ühistranspordiks ajal, kui nad ei teeninda õpilasi; takso kasutamine lepingu alusel väikeste õpilasgruppide jaoks).

Arvestades hüpoteetilise koolivõrgu ja olemasoleva koolivõrgu võrdluse tulemusi ning koolitranspordi vajadust (et õpilased jõuaksid normaja piirides turvaliselt kooli), võime jõuda olukorrani, et tuleb koostada uus hüpoteetiline koolivõrgu kava või muuta osaliselt mittesobivat kava. Sisuliselt tähendab see eespool kirjeldatud protsessi kordamist, kasutades alternatiivseid valikuid.

Kui hüpoteetiline koolivõrk on kirjeldatud ja transpordiprobleemid lahendatud, tuleb leida vastused **õpetajate, tugipersonali ja abipersonali leidmisega** seotud küsimustele.

- 7) Õpetajate arv tuleb prognoosida, lähtudes hüpoteetilise koolivõrgu õpilaste arvust, kehtivast õppekavast ja seaduses kehtestatud normkoormusest ning kvalifikatsiooninõudeist. Sama oluline on tugiteenuste kättesaadavuse aspektist tugispetsialistide (abiõpetaja, logopeedid, koolipsühholoogid, sotsiaalpedagoogid, eripedagoogid) olemasolu ja seda just põhikoolide ulatuses. Vajaliku kvalifikatsiooniga õpetajate olemasolu igas hüpoteetilise koolivõrgu

õppeasutuses on kriitilise tähtsusega õppe kvaliteedi tagamiseks. Õpetajate töö ümberkorraldamise planeerimisel ja vajalike läbirääkimiste käigus tuleb samuti

- a) kavandada koolitusprogrammid vabanevatele õpetajatele;
- b) sõlmida kokkulepped vakantsetele ametikohtadele.

- 8) Enne lõpliku otsuse kinnitamist tuleb kindlasti koostada plaani kulu-tulu analüüs, et hinnata rahalises väärtuses kõiki koolivõrgu optimeerimisega seotud mõjusid.

Lisa 1 Gümnaasiumiikka jõudvate noorte arvu muutus maakonniti 2008-2023

Gümnaasiumiikka jõudvate noorte arv maakonniti 2008-2023 (Sihtgrupi osakaal võrreldes 2008/2009 õppeaasta algusega (ilma toimunud ja toimuva õpirändeta))

Aasta	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Harju maakond	100%	86%	75%	67%	63%	61%	59%	59%	62%	65%	68%	70%	75%	81%	88%	95%
Hiiu maakond	100%	93%	84%	78%	71%	66%	57%	50%	46%	46%	46%	45%	42%	42%	40%	40%
Ida-Viru maakond	100%	86%	75%	68%	66%	64%	63%	62%	63%	64%	66%	66%	66%	66%	66%	65%
Jõgeva maakond	100%	92%	85%	78%	73%	69%	65%	63%	61%	60%	57%	53%	50%	49%	49%	48%
Järva maakond	100%	93%	84%	73%	68%	66%	65%	61%	59%	57%	57%	58%	59%	59%	59%	58%
Lääne maakond	100%	92%	85%	76%	70%	66%	65%	62%	58%	53%	50%	50%	51%	50%	50%	50%
Lääne-Viru maakond	100%	92%	84%	78%	72%	69%	66%	64%	63%	62%	61%	59%	56%	55%	57%	59%
Põlva maakond	100%	95%	90%	85%	82%	76%	69%	63%	59%	57%	56%	57%	59%	58%	58%	58%
Pärnu maakond	100%	90%	83%	73%	68%	65%	64%	63%	62%	61%	60%	59%	59%	58%	60%	63%
Rapla maakond	100%	93%	86%	79%	74%	70%	65%	61%	59%	58%	58%	56%	58%	58%	60%	61%
Saare maakond	100%	91%	84%	76%	67%	60%	55%	54%	53%	52%	50%	48%	48%	49%	51%	52%
Tartu maakond	100%	89%	79%	71%	67%	65%	64%	63%	64%	64%	66%	67%	70%	72%	73%	75%
Valga maakond	100%	93%	86%	78%	74%	69%	67%	63%	62%	62%	62%	60%	57%	56%	57%	57%
Viljandi maakond	100%	93%	85%	80%	75%	72%	69%	65%	61%	59%	57%	56%	55%	55%	54%	55%
Võru maakond	100%	93%	85%	77%	72%	68%	64%	59%	56%	54%	53%	51%	49%	49%	50%	53%
Eesti kokku	100%	89%	80%	72%	68%	65%	63%	61%	61%	62%	63%	63%	65%	67%	70%	73%

allikas: Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika, P. Laanoja arvutused

Lisa 2 Harjumaa õpilaste kooliränne

